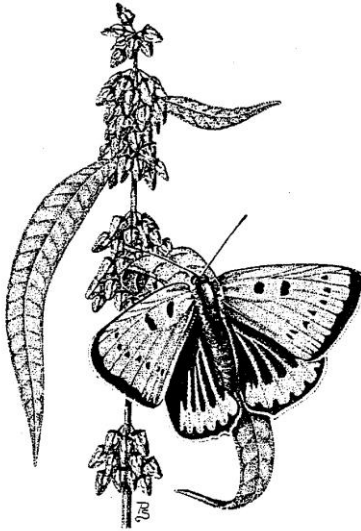

24^e jaargang
oktober 2020

Flinterwille

Vlinderwerkgroep Friesland

Nederlandse Entomologische Vereniging

VOORWOORD

Beste lezers,

In mijn voorwoord van de Flinterwille van maart 2020 sprak ik nog de hoop uit, dat we in de tweede helft van dit jaar weer bijeenkomsten en excursie zouden kunnen organiseren. Dat bleek ijdele hoop, het enige contact dat we als leden onderling hebben is via deze Flinterwille, onze website en af en toe een e-mail met berichten en oproepen. Normaal wordt de Flinterwille voor een flink deel gevuld met verslagen van excursies, bijeenkomsten en determinatiedagen. Die verslagen zijn er niet. Behalve dan een verslag van de excursie naar de Kiekenberg. Die viel in een periode dat het virus onder controle leek en we waren erg blij dat die excursie door kon gaan. Maar overdag kwam de temperatuur boven de 35 graden uit en dat zijn geen omstandigheden om in het veld te gaan lopen. Dus moesten we de middagexcursie toch weer afgelasten. Gelukkig ging de avondexcursie wel door. En de excursie naar de Blauwe Bossen moesten we afgelasten door regen en wind. Op pagina 3 vinden jullie een verslag van de avondexcursie naar de Kiekenberg. Dat is ook het enige verslag in deze Flinterwille.

Dan zou je denken: dat wordt een dunne Flinterwille deze keer. Niets is minder waar! Een maand geleden stuurde ik aan alle leden een e-mail met daarin de aansporing om eens iets te schrijven voor de Flinterwille. En dat bleek een succesvolle oproep te zijn: heel veel leden reageerden positief op die oproep en het resultaat kunnen jullie vinden in deze Flinterwille, die juist erg dik is geworden. Ik ben erg blij met al die persoonlijke ervaringen van leden op vlindergebied die aan het papier zijn toevertrouwd. Twee stukjes werden in het Fries aangeleverd. Hoewel onze voertaal Nederlands is, heb ik ze toch geplaatst. Maar om te voorkomen dat een aantal lezers de inhoud niet kan begrijpen, heb ik in de versie van de Flinterwille, die op onze internetsite staat, een Nederlandse vertaling toegevoegd. Het is overigens wel de bedoeling, om de Flinterwille voortaan Nederlandstalig te houden, omdat we nogal wat leden hebben die het Fries niet machtig zijn of die buiten de provincie wonen. Omdat er door veel auteurs ook nogal wat foto's bij werden geleverd, heb ik deze keer 8 fotopagina's in het midden ingevoegd.

Met de productie van ons nieuwe boek "Dagvlinders in Fryslân, veranderingen vastgelegd" gaat het uitstekend. Op pagina 3 vinden jullie een paar bijzonderheden.

En verder hoeft ik jullie niet uit te nodigen voor de gebruikelijke najaarsbijeenkomst, want die zal er niet zijn. Dat is natuurlijk jammer, maar niet het belangrijkste. Veel belangrijker: ik hoop dat jullie allemaal gezond blijven!

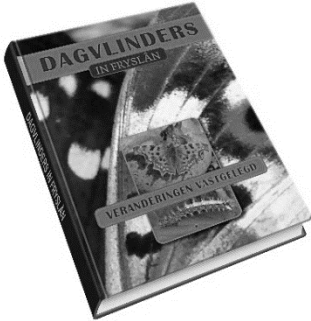
Siep Sinnema

INHOUD

Voorwoord	Siep Sinnema	pag. 1
Inhoud		2
Stand van zaken “Dagvlinders in Fryslân, veranderingen vastgelegd”	Siep Sinnema	3
Verslag excursie Kiekenberg 8 augustus 2020	Luut de Zee	3
Dagvlinders: van Barendrecht tot Friesland	Kees van Kralingen	5
Bijzonderheden in het nachtvlinderseizoen 2020	Gerrit Tuinstra	6
Dagvlinders in Zuidwest-Friesland	Adriaan en Thomas Hol	12
Deiflinters yn Europa	Ep van Hijum	15
Kleurenfoto’s		17 t/m 24
Lieveling	Frank London	25
De oranje berkenspanner (<i>Archiearis parthenias</i>)	Hans Bijl	26
De vlinders van Pylkwier	Jaap Schelvis	27
Legnood	Rudy Klesman	28
Nachtvlinders	Lisette Cuperus	29
Bijna verdronken vlinders	Marten Zijlstra	30
Lokale bijzonderheden Kleine Wielen	Merel Zweemer	31
Nachtvlinders in Stiens	Regina Ynsen	33
Gjin Argusflinter en ek gjin Stikelflinter	Sake P. Roodbergen	34
Veenhooibeestjes in het Fochtelooërveen	Judith Bouma	35
Vlinderjaar 2020 in Indijk	Abel Jagersma	37
Kweek van de plakker (<i>Lymantria dispar</i>)	Kees Smit	38
Sneek en Bremer Wildersnis 2020 (macronachtvlinders)	Andy Saunders	38
Mutaties ledenlijst		40

Stand van zaken “Dagvlinders in Fryslân, veranderingen vastgelegd” Siep Sinnema

De productie van ons nieuwe boek ligt nog steeds prima op schema. De meeste teksten zijn klaar, de meeste foto's zijn geselecteerd en de ontwerper en vormgever is al bezig om de eerste pagina's met soortteksten op te maken en klaar te maken

voor de drukker. In dit tempo hopen we het boek in de eerste maanden van 2021 te kunnen publiceren. Verder hebben we op financieel gebied alles goed op de rails. Diverse instanties zijn benaderd voor subsidie en die acties hebben succes gehad. Ook de sponsoractie onder de leden van onze Vlinderwerkgroep werd een groot succes: alle beschikbare dagvlindersoorten hebben een sponsor gevonden! Uiteraard hebben we nog geen idee hoe en wanneer we de presentatie van het eerste exemplaar van ons boek gaan organiseren. Door de corona-problematiek

kunnen we een feestelijke bijeenkomst met onze leden en met genodigden voorlopig wel vergeten. Rekening houdend met de situatie zullen we te zijner tijd plannen maken. We houden jullie op de hoogte via onze website en via de e-mail, te zijner tijd ook over de mogelijkheid om een boek te reserveren.

Verslag excursie Kiekenberg 8 augustus 2020 Luut de Zee

Het was een heel bijzonder jaar waarin vrijwel alle excursies niet doorgingen. Er zijn wel vaker excursies van de Vlinderwerkgroep Friesland afgelast en bijna altijd is dan het slechte weer (regen wind, kou) de reden van afgelasting. Maar dit jaar hadden we de twijfelachtige primeur dat excursies om andere redenen werden afgelast. De eerste excursie konden niet doorgaan vanwege het coronavirus. En op 8 augustus werd de middagexcursie in het Tolheksbos en de Kiekenberg afgelast om een andere bijzondere reden. Het was zo heet, ver boven de 30 graden, dat we niet verstandig vonden om op pad te gaan. Achteraf gezien was dit ook een goede beslissing. Die middag was het inderdaad zo heet, dat vlinders zich ook weinig lieten zien. Waar normaal het gesproken op de vlinderstruiken op zonnige dagen wemelt van de vlinders, stonden de vlinderstruiken er op deze snikhete middag grotendeels verlaten bij. Maar gelukkig kon de avondexcursie in de Kiekenberg wel doorgaan, uiteraard met inachtneming van de coronaregels. De temperatuur was 's avonds en 's nachts uitstekend om te nachtvlinderen. Nadat we ons hadden verzameld op de parkeerplaats aan de Siebe Annesweg, gingen we op zoek naar geschikte plekken voor de lampen. Op korte afstand van elkaar is er bos, natte en droge heide en grasland, dus de verwachting was dat we soorten uit verschillende biotopen op de lakens zouden mogen verwelkomen. Er werden zes lampen geïnstalleerd. Vier (Siep

& Jannie (2), Gerrit Padding en Andy) langs de bosrand bij de heide en twee (Reinder en Gerard) aan de bosrand bij grasland. Daarnaast werden een aantal bomen voorzien van stroop volgens het geheime recept van de Sinnema's. Op deze lekkere stroop kwam naast heel veel pissebedden o.a. het prachtige karmozijn weeskind (*Catacola sponsa*) af.

De lampen lokten niet alleen vlinders. Er werd ook nog een nieuwsgierige das gespot, die echter nadat hij doorhad dat hij was gezien snel de benen nam en verdween. Dat de omstandigheden goed waren, blijkt ook wel uit het aantal gevangen vlinders. Er werden in totaal bijna 140 soorten macrovlinders en ruim 40 soorten microvlinders gedetermineerd. Natuurlijk zaten daar heel veel algemene soorten bij. Veel soorten kwamen op alle lakens terecht, maar ieder laken had ook soorten die niet op de andere lakens werden aangetroffen. Zo was het Streepkokerbeertje (*Eilema complana*) zeer talrijk aanwezig. Dat de eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) ook in Fryslân inmiddels is opgerukt was ook duidelijk, ook van deze soort kwamen er veel exemplaren op de lakens.

Een van de meest bijzondere vangsten was die van de groot-hoefbladboorder (*Hydraecia petasitis*). Deze vlinder waarvan de rups in de stengel en de wortels van groot hoefblad leeft, kwam op het laken van Siep en Jannie. Van de vaak tot de verbeelding sprekende pijlstaarten werden groot avondrood (*Deilephila elpenor*), de populierepijlstaart (*Laothoe populi*) en de dennenpijlstaart (*Sphinx pinastri*) gevangen. Daarnaast waren er onder de dwergspanners ook mooie vangsten: de guldenroededwergspanner (*Eupithecia virgaureata*) en de in Nederland zeldzame heidedwergspanner (*Eupithecia satyrata*) zijn het vermelden waard.

Een spanner die niet mocht ontbreken is de gehakelde spanner (*Ennomos erosaria*), een soort die vooral in Zuidoost-Fryslân, Twente en de Achterhoek voorkomt. Een in Nederland vrij zeldzame uil, met een karakteristiek zwart met witte tekening op de vleugels en het borststuk, de schijn-nonvlinder (*Panthea coenobita*) wist de weg naar het laken van Gerard te vinden. Deze vlinder wordt vooral in naaldbossen gevonden.

Er waren nog meer leuke vangsten onder de uilen. Een bijzondere uil die werd gevangen was, de donkergroene korstmosuil (*Cryphia algae*). Een soort die tot voor kort zelden in de drie noordelijk provincies werd waargenomen en waarvan de rupsen, zoals de naam al doet vermoeden, van korstmossen leven. Ook het prachtige roodbont heide-uiltje (*Anarta myrtilli*), een typische soort van de heide, werd op meerdere lakens gezien. Van de tandvlinders was de wilgetandvlinder (*Notodonta tritophus*) een leuke soort die werd waargenomen. Bij de waargenomen micro's zaten veel gewone soorten, waaronder prachtig gekleurde soorten als de granietbladroller (*Phiaris schulziana*), de goudvlekstelmtot (*Caloptilia alchimiella*) en de vuurmot (*Carcina quercana*). Maar er zaten ook een aantal minder algemene soorten tussen zoals de oranje eikenbladroller (*Cydia amplana*) die zich de laatste jaren vanuit het zuiden heeft uitgebreid. Ook de in Nederland zeldzame zwartbruine vlakjesmot (*Catoptria verellus*) is zeker vermeldenswaardig.

Al met al was het een zeer geslaagde nacht, al bleek wel dat dit soort nachtelijke avonturen niet zonder gevaar is. Een van de deelnemers aan de excursie kreeg op weg naar huis een beest (vos of das) onder de auto en thuisgekomen bleek er toch de nodige schade aan de auto te zijn.

Dagvlinders: van Barendrecht tot Friesland Kees van Kralingen

Hoewel ik in Barendrecht woon, kom ik vanwege familieconnecties al vele jaren regelmatig in Friesland, niet alleen op bezoek maar ook op vakantie. Ik heb daardoor een aantal van de vele unieke en bijzondere natuurgebieden leren kennen die deze provincie rijk is. Die zijn hier in zuidwest Nederland nagenoeg onbekend (en dat moet misschien ook maar zo blijven!). Ik heb ontdekt dat dit een fantastisch gebied is om met mijn gecombineerde hobby's van (dag)vlinders en libellen bekijken en fotograferen bezig te zijn. Door contact met de secretaris van de Vlinderwerkgroep, Gerard Bergsma, ben ik al een aantal jaren geleden lid geworden van de Vlinderwerkgroep. Ik geniet en leer heel veel van het blad en van de excursies die ik soms mee kan maken. In dit stukje wil ik graag een paar leuke waarnemingen met u delen.

Een van mijn favoriete bestemmingen na 15 juli is altijd de Schaopedobbe in Elsloo. Het is altijd weer een prachtige ervaring om over de paden door dit gebied te wandelen en dan kom je altijd wel iets moois tegen. Boomblauwtjes zijn er heel vaak te zien, maar zoals bekend houden ze hun vleugels bijna altijd gesloten. Toen ik er deze zomer was, waren de weersomstandigheden kennelijk zodanig dat deze vlinders wat meer behoefte hadden om op te warmen zodat daardoor de bovenkant van hun vleugels goed te zien was (**Foto: zie pag. 21**).

Dit voorjaar had ik de mogelijkheid om eens goed uit te kijken naar oranjetipjes. Zoals uit allerlei publicaties bekend is, kun je ze vanwege het steeds warmer wordende klimaat tegenwoordig steeds vroeger in het jaar zien. Op 11 april zag ik er een paar en op 16 april kon ik oranjetipjes fotograferen op een aantal plaatsen in het Drents-Friese woud (**Foto: zie pag. 21**). Een klein geaderd witje is op zich niet bijzonder, maar bijgevoegde foto vond ik wel leuk waarin de vlinder de bloem als het ware als een glas aan de mond zet om leeg te drinken (**Foto: zie pag. 21**). Nog een tip voor het fotograferen van dergelijke witte, of lichtgekleurde vlinders: het helpt om de foto een stop onder te belichten om de doortekening van de witte vleugels beter te laten uitkomen. Dat geldt zeker als de omgeving verder donker(der) is.

Het Fochtelooërveen is een ander favoriet gebied uiteraard vanwege de prachtige veenhooibeestjes waarover al vaker is geschreven in Flinterwille. In mei kun je ook op een aantal plekken groentjes treffen. In de zomer zijn er ook vaak veel oranje zandogjes en dikkopjes te zien, naast boomblauwtjes en kleine koolwitjes. Voor dit stukje een aardige foto van deze dikkopjes (**Foto: zie pag. 21**).

Tenslotte vragen de lezers zich wellicht af: welke dagvlinders zijn er daar in Barendrecht zoal te zien? De laatste jaren zijn enkele polders in de omgeving omgevormd tot natuurgebied. Er is wat discussie over hoe succesvol dit gedaan is, maar er worden in ieder geval ook vlinders waargenomen. De laatste weken zag ik in vrij grote aantallen het klein koolwitje en het icarusblauwtje. Daarnaast in kleinere aantallen: het bruin blauwtje, boomblauwtje, bont zandoogje, kleine vos, dagpauwoog, citroenvlinder. Vorig jaar kregen we hier ook bezoek van een aantal oranje luzernevlinders. Een opvallende recente verschijning was een kleine vuurvlinder die zich onze tuin de nectar van de Spaanse margrietten goed liet smaken.

Bijzonderheden in het nachtvlinderseizoen 2020 Gerrit Tuinstra

Oktober is zo ongeveer de maand dat het weer tijd is om de waarnemingen van het afgelopen seizoen – hoewel dat natuurlijk nog niet helemaal afgelopen is – digitaal te verwerken. Dit jaar ben ik hier al in het begin van de maand mee begonnen. En nu, eind oktober, zijn de meeste waarnemingen verwerkt. Alleen de waarnemingen van een dag mijnen zoeken en de laatste keer smeren zijn nog niet ingevoerd, alsook – uiteraard – de waarnemingen die de komende tijd nog gedaan zullen worden.

Tot nu toe beslaat de tabel met waarnemingen circa 4.600 regels. In Excel kun je met een paar klikken een lijst van unieke soorten maken en daaruit blijkt dat ik tot nu toe dit jaar 770 soorten waargenomen heb. Het overgrote deel van de waarnemingen bestaat uit nachtvlinders en de soortenlijst bestaat voor circa 54% uit macronachtvlinders. Overigens is een van mijn weinige dagvlinderwaarnemingen wel een hele mooie; een scheefbloemwitje (*Pieris mannii*), foeragerend op de verbena in eigen tuin, op 29 juni.

Het gros van de waarnemingen is gedaan in het Lauwersmeer. Daarnaast werd er dit jaar – vooral met de lamp – geïnventariseerd op een aantal andere locaties, waaronder in (de omgeving van) Beetsterzwaag. Eigenlijk alle gebieden leverden interessante waarnemingen op! Het seizoen kwam laat op gang, door het vrij koude voorjaar. Zeker in het Lauwersmeergebied viel het in het voorjaar tegen, meestal vanwege de noordenwind. In dit artikel worden de waarnemingen van een aantal interessante macronachtvlindersoorten kort toegelicht.

Pharmacis lupulina – slawortelboorder

Tot 2020 had ik deze wortelboorder slechts twee keer waargenomen. Een keer in het zuiden van Limburg en in 2018 in het Lauwersmeer. Het afgelopen seizoen werden twee exemplaren op licht gevangen, op 18 en 21 mei, in het Lauwersmeer.

Sesia bembeciformis – gekraagde wespvlinder (**Foto: zie pag. 24**)

Wespvinders worden maar weinig in het veld waargenomen. Met een beetje geluk zie je er een keer een op een bloem zitten. Een goede manier om wespvlinders te inventariseren is door te werken met kunstmatige feromonen, de stoffen die de vrouwtjes verspreiden om de mannetjes te lokken. Voor de meeste soorten zijn die

feromonen te verkrijgen, maar tot voor kort was dit voor *S. bembeciformis* niet het geval. Dit jaar is er door een aantal personen gewerkt met het pas ontwikkelde feromoon van deze soort. En dat leverde succes op, in verschillende delen van Nederland. Zelf ving ik de vlinders bij Drachten en nabij Wolvega, op resp. 21 juni en 12 juli. In het verleden werd *S. bembeciformis* als zeldzame soort beschouwd. Dat dit niet zo is bleek de afgelopen jaren al, toen op allerlei plekken gezocht is naar (oude) uitvlieggaten van de vlinders, onderin wilgenstammen. En nu blijkt ook aan de hand van de feromoonvangsten dat de soort op allerlei plekken voorkomt.

Sphinx pinastri – dennenpijlstaart

De dennenpijlstaart is geen zeldzaamheid in onze provincie, althans niet op bosrijke plekken waar dennen voorkomen. In het Lauwersmeer zie ik deze pijlstaart in hele kleine aantallen (slechts drie exemplaren in het afgelopen seizoen), maar in Beetsterzwaag werden juist erg veel exemplaren waargenomen, bijvoorbeeld circa 40 exemplaren op 13 juni en zelfs 60 exemplaren op 26 juni. De dennenpijlstaart heeft een lange vliegtijd. Dit jaar verscheen het eerste exemplaar op 9 mei op mijn witte laken en het laatste op 11 augustus.

Andere interessante pijlstaarten die waargenomen werden zijn de windepijlstaart (*Agrius convolvuli*) (**Foto: zie pag. 23**) en de walstropijlstaart (*Hyles gallii*) (**Foto: zie pag. 24**). Het eerste exemplaar van de windepijlstaart werd op licht gevangen op 14 augustus, in het Lauwersmeer. Op 23 en 27 augustus werden in totaal drie windepijlstaarten foeragerend op teunisbloem waargenomen, tijdens het ‘smeren’, ook in het Lauwersmeer. Hier werd op zowel 10 als 12 augustus ook de prachtige walstropijlstaart waargenomen, beide op licht.

Cleorodes lichenaria (korstmosspanner)

Een nieuwkomer in het Lauwersmeer is *C. lichenaria*. Een vrij kleine en fraai getekende spanner, die gerekend wordt tot de (veelal lastige) spikkelspanners. Het is een soort die tegenwoordig vrijwel nergens in Nederland waargenomen wordt, althans buiten de Noord- en Zuid-Hollandse duinen! Mogelijk is het exemplaar uit het Lauwersmeer over komen vliegen van Schiermonnikoog. Daar zijn namelijk dit jaar ook twee exemplaren gezien, getuige de meldingen op het invoerportaal waarneming.nl (17 juli en 8 augustus). Mogelijk is hier een populatie aanwezig en wie weet ook al voor langere tijd. Opletten dus, de komende jaren!

Macaria brunneata (bosbesbruintje)

Het belangrijkste verspreidingsgebied van deze bruine spanner ligt op de Veluwe. Daarbuiten wordt deze vlinder – in ieder geval van oudsher – veel minder gezien, hoewel ze in bepaalde jaren ook elders veel waargenomen zijn, bijvoorbeeld in 2009. Ook dit jaar werden weer exemplaren ver buiten de Veluwe gezien, bijvoorbeeld op 13 juni in Beetsterzwaag en 15 juni in Lauwersoog. Bosbes, vooral blauwe bosbes, is de voornaamste of wellicht enige voedselplant van de vlinder.

Jodis putata (Spaansgroene zomervlinder)

Ook *J. putata* is een soort waarvan het hoofdverspreidingsgebied op de Veluwe ligt en waarvan de voedselplant bosbes is. In 'Het Nachtvlinderboek', recent verschenen, wordt voor *J. putata* aangegeven dat waarschijnlijk alleen blauwe bosbes benut wordt als waardplant. In mei had ik contact met Jeroen Voogd, de schrijver van het boek. De vraag aan hem was of ook rode bosbes een voedselplant zou kunnen zijn voor deze soort. Dit omdat in Beetsterzwaag, waar al jaren een populatie voorkomt, in hoofdzaak rode bosbes groeit en blauwe bosbes in veel mindere mate.

Jeroen nam de proef op de som, op 14 mei j.l. Hij plaatste vrouwtjes (van een populatie op de Veluwe) in een kweekkooi met daarin een tak blauwe bosbes en een tak rode bosbes. Het resultaat was dat de vlinders alleen eitjes afzetten op de blauwe bosbes. Vervolgens werd de tak blauwe bosbes verwijderd uit de kweekkooi, waarna de vlinders alleen nog maar eitjes afzetten op het gaas van de kooi, en dus niet op de rode bosbes! Dit zou kunnen betekenen dat inderdaad alleen blauwe bosbes voedselplant is.

Het advies van Jeroen was om hetzelfde te gaan doen, met vlinders uit de populatie van Beetsterzwaag. Dat lukte op 18 mei. Hierbij was het resultaat dat er twee eitjes afgezet werden op de blauwe bosbes en zeven op de rode bosbes. Waarschijnlijk is dus toch ook rode bosbes een voedselplant en zijn er regionale of lokale verschillen tussen de populaties, voor wat betreft keuze van de voedselplant. Er is overigens nog geen zekerheid verkregen a.d.h.v. dit experiment, want er is niet verder 'gekweekt' met de eitjes op de rode bosbes.

Melanthia procellata (witvlekbosrankspanner)

In 2018 werden in het Lauwersmeer drie exemplaren van deze fraaie spanner waargenomen. De vraag was toen nog waar ze vandaan gekomen waren, omdat (mij) bosrank helemaal niet bekend was uit het Lauwersmeergebied en dit de enige voedselplant is. Zwervers was een optie, echter met drie exemplaren was dit niet een heel aannemelijke. In 2019 werd dit mysterie (waarschijnlijk) opgehelderd, toen ik toch een flinke groeiplaats van bosrank aantrof, in het gebied. Blijkbaar bevindt zich hier een populatie van de soort, want ook dit jaar werden weer exemplaren waargenomen, op 18 en 21 mei.

Eupithecia haworthiata (bosrankdwergspanner)

Op de bij de vorige soort genoemde vindplaats van bosrank, in het Lauwersmeer, werd in 2019 de bosrankdwergspanner aangetroffen. Eveneens een soort die uitsluitend bosrank als voedselplant heeft, en daarmee – zeker van oudsher – in hoofdzaak in Limburg voorkomt. Overigens worden er de laatste jaren ook regelmatig zwervers ver buiten Limburg gemeld en zijn er ook (kleine) populaties in tuinen of andere groeiplekken van (verwilderde) bosrank. Op 13 juni verscheen er een exemplaar in Beetsterzwaag op het witte laken verscheen. Ook dit zal een zwerver zijn geweest, omdat er voor zover bekend in de Beetsterzwaagse bossen nergens bosrank groeit.

Perizoma bifaciata (donkere ogentroostspanner)

De donkere ogentroostspanner is landelijk een behoorlijke zeldzaamheid. In het Lauwersmeer ving ik eerder slechts één exemplaar en op 23 juli j.l. het tweede. Rode ogentroost, de voedselplant van de vlinder, komt in het gebied op een aantal plekken voor. Tot op heden konden de rupsen echter nog niet worden gevonden.

Costaconvexa polygrammata (walstrospanner)

Deze fraaie spanner is (de laatste decennia) vooral bekend van de Veluwe, de provincie Drenthe en het zuidoosten van Friesland. De vangst van een nagelvers exemplaar, het eerste voor het Lauwersmeergebied, op 4 september, is dus ver van het bekende verspreidingsgebied. In de graslanden in het gebied groeien verschillende walstrosoorten, dus het is de komende jaren opletten op deze soort. Wie weet krijgt de vlinder hier een populatie.

Leucodonta bicoloria (tweekleurige tandvlinder) **(Foto: zie pag. 22)**

Deze prachtige tandvlinder is vrij schaars in Nederland en komt verspreid voor, vooral in de oostelijke helft van het land. Schiermonnikoog is het enige Waddeneiland waar de vlinder waargenomen is. In Beetsterzwaag heeft de vlinder een goede populatie, wat ook dit jaar weer bleek. In totaal werden circa 35 exemplaren waargenomen, allen op licht, op vijf verschillende avonden, in de periode van 9 mei tot en met 26 juni.

Odontotia carmelita (berkentandvlinder) **(Foto: zie pag. 24)**

Jaren geleden werd deze vlinder aangetroffen rond de golfbanen van Lauswolt. Toen werden meerdere exemplaren in een seizoen waargenomen. Om na te gaan of de soort nog steeds in het gebied aanwezig is, werd dit voorjaar opnieuw een paar keer geïnventariseerd in het gebied. Op 20 april werd slechts een enkel exemplaar waargenomen. Deze in Nederland behoorlijk zeldzame vlinder heeft berk als voedselplant. Blijkbaar stelt de vlinder hoge eisen aan zijn leefomgeving, want berk is natuurlijk in heel veel gebieden een zeer algemeen voorkomende boom.

Lithosia quadra (viervlakvlinder) **(Foto: zie pag. 22)**

Deze grootste soort onder de 'korstmosbeertjes' staat te boek als trekvlinder. De laatste jaren wordt de vlinder echter vrij regelmatig waargenomen en waarschijnlijk vindt er voortplanting plaats in ons land als gevolg van de zachte winters. Ook in Friesland wordt deze prachtige vlinder zo nu en dan gezien. De mannetjes en vrouwtjes verschillen sterk qua uiterlijk. Vrouwtjes hebben twee donker stippen op de bovenzijde van de voorvleugels, de mannetjes hebben dit niet. Zowel te Lauwersoog als Beetsterzwaag werd de vlinder gezien dit jaar, op resp. 22 juli en 10 augustus.

Eublemma purpurina (prachtpurperuiltje)

Deze ongekend mooie vlinder werd pas in 2015 voor het eerst in Nederland waargenomen, in de provincie Zeeland. In de jaren daarna werd de vlinder vaker waargenomen en breidde de soort zich uit over het land. Het eerste exemplaar in onze provincie werd gezien in 2018, op Vlieland. In datzelfde jaar werd ook het eerste Groninger exemplaar gezien, in het oosten van de provincie. Op 12 augustus j.l. verscheen het eerste exemplaar voor het Lauwersmeer op het laken, in de vroege ochtend. De vlinder is vrij klein, maar niet te verwarren met andere soorten, door z'n fraaie paarse tekening. Het exemplaar op 12 augustus was een vers exemplaar, in tegenstelling tot een exemplaar dat op 4 september waargenomen werd, op vrijwel dezelfde plek als het eerdere exemplaar. Mogelijk bevindt er zich op deze locatie een (kleine) populatie. Dit zal de komende jaren blijken. Aan de voedselplant zal het overigens niet liggen, want de rupsen leven op diverse distelsoorten!

Catocala fraxini (blauw weeskind) (Foto: zie pag. 23)

In 2018 werd in het Lauwersmeer het eerste blauwe weeskind waargenomen. De vraag was toen nog of er een (beginnende) populatie in het gebied zou voorkomen. Dit bleek al in 2019 zo te zijn, met vier waargenomen exemplaren. Het afgelopen seizoen heb ik in totaal 13 exemplaren waargenomen, op acht verschillende avonden/nachten. Bijzonder was de avond van 14 augustus, toen vier exemplaren op het witte laken verschenen. Het blauwe weeskind is van veraf (in de lucht) al goed te herkennen, door zijn 'drukke' vlucht en zeer grote formaat. Ook deze soort stond vrij tot recent te boek als echte trekvlinder, maar ook hiervoor geldt dat er momenteel op een aantal plekken in het land vaste populaties aanwezig zijn, mogelijk als gevolg van de zachte winters.

Overigens was 2020 niet alleen voor het blauwe weeskind een goed jaar, maar ook voor het rood weeskind (Foto: zie pag. 23) alsook het karmozijnrood weeskind, waarvan ik resp. 55 en 9 exemplaren noteerde. De meeste exemplaren verschenen op de stroop, bijvoorbeeld 24 exemplaren van het rood weeskind op 23 augustus, in het Lauwersmeer. Dergelijke aantallen heb ik nooit eerder op een avond gezien!

Cucullia chamomillae (kamillevlinder)

Ook nieuw voor het Lauwersmeer dit jaar was de kamillevlinder. Deze, alsook diverse andere soorten van het geslacht *Cucullia*, komen niet of zeer slecht op licht af. Een goede manier om ze toch te zien te krijgen is door te zoeken naar de rupsen. Kamille, de voedselplant, is echter in het Lauwersmeer geen algemene plant omdat het een plant is van ruderaal plaatsen, die in het gebied niet heel veel voorkomen. Althans, tot dit seizoen. Afgelopen winter is er door een groot deel van het gebied namelijk een dijk aangelegd en dit heeft ervoor gezorgd dat er veel gegraven is en er op diverse plekken opeens een redelijke hoeveelheid kamille groeide. Blijkbaar weet de kamillevlinder deze plekken snel te vinden, want op 15 juni werden de rupsen gevonden op de kamillebloemen.

Heliothis virescens (lichte daguil) (Foto: zie pag. 24)

Van oudsher komt deze dagactieve uil vooral voor in de Noord- en Zuid-Hollandse duinen en veel minder in het binnenland. Dit jaar echter verscheen de vlinder op allerlei plaatsen, juist ook in het binnenland. Mogelijk waren het zwervers vanuit de Hollandse duinen, maar het zouden ook migranten uit zuidelijker of oostelijker streken kunnen zijn geweest. De vlinders werden vooral waargenomen tijdens warme zomerdagen! Ook in Friesland werd de vlinder op een aantal locaties gezien, vooral overdag op bloeiende planten. Dat de vlinder ook op licht afkomt bleek op 11 augustus, tijdens een zeer warme nacht met oosten wind, toen ik twee exemplaar op licht ving nabij Oosterwolde. Een dag later, wederom bij een zeer hoge temperatuur in de nacht, werden maar liefst vier exemplaren op licht gevangen in het Lauwersmeer. Ook deze soort was nog niet eerder in het gebied waargenomen.

Cryphia algae (donkergroene korstmosuil)

Nog een nieuwe soort voor het Lauwersmeergebied was *C. algae*. Het eerste exemplaar werd hier op licht waargenomen op 31 juli, ongeveer een half uur voor zonsopkomst! Deze vrij kleine vlinder wordt nog niet zo heel lang in Friesland waargenomen, maar inmiddels wel in grotere aantallen en verspreid over de provincie. De rupsen van deze vlinder leven op algen en korstmossen, groeiend op bomen en struiken.

Nyctobria muralis (groene korstmosuil)

Net als voorgaande soort is ook *N. muralis* in Friesland pas vrij recent voor het eerst waargenomen en heeft de soort zich de afgelopen jaren weten uit te breiden. Op 16 augustus zat er een exemplaar in de val in de tuin. In eerste instantie werd de vlinder gedetermineerd als *Bryophila domestica* (lichte korstmosuil), die vooral in stedelijk gebied voorkomt. Beide soorten vertonen grote uiterlijke gelijkenissen, hoewel er toch ook een aantal onderscheidende kenmerken zijn.

Mormo maura (zwart weeskind)

Deze forse vlinder heet wel 'zwart weeskind' maar hoort voor de rest niet thuis in het groepje van de 'echte' weeskinderen. Qua formaat zou dit overigens prima kunnen, want het zwart weeskind is een zeer forse vlinder. Ook deze soort doet het goed de laatste jaren en wordt met enige regelmaat gezien, verspreid over een groot deel van Nederland. En dit terwijl de vlinder tot zo'n 20 jaar geleden vrijwel uitsluitend in het zuiden/zuidwesten van Nederland en in Limburg werd waargenomen. Op 15 september werd een exemplaar op licht waargenomen in het Lauwersmeer.

Crypsedra gemma (bruine granietuil)

Deze prachtige, in ieder geval in Friesland zeer zeldzame vlinder, bekend van het Fochtelooverveen en het Aekingerzand, werd op 11 augustus waargenomen nabij

Oosterwolde. Mogelijk was ook dit exemplaar afkomstig uit het Fochtelooerveen, want de (vrij harde) wind stond precies goed om met de wind mee richting Oosterwolde te vliegen. Het exemplaar werd waargenomen op een bedrijventerrein en dat is nou niet het ideale leefgebied voor deze – wat biotoop betreft – kieskeurige soort.

Celaena haworthii (wollegras-uil)

Het idee dat de vorige soort uit het Fochtelooerveen afkomstig was, wordt versterkt door de waarneming van maar liefst zes exemplaren van *C. haworthii*, op dezelfde datum en locatie. Ook deze soort heeft een populatie in het Fochtelooerveen en lijkt erg kritisch te zijn qua biotoop, onder andere vanwege de aanwezigheid van de voedselplant wollegras. Overigens leven de rupsen ook op pitrus, maar dit is een plant die juist zeer algemeen is, terwijl de vlinder nogal beperkt is in zijn voorkomen, vooral tot hoog- en laagveengebieden.

Tiliacea citrigo (lindegouduil)

Op 15 september werd *T. citrigo* voor het eerst in het Lauwersmeergebied waargenomen. De kans is groot dat het exemplaar een zwerver is geweest, want voor zover mij bekend komt linde, de voedselplant, slechts sporadisch voor in het gebied.

2020 was een bijzonder nachtvlinderjaar. Het seizoen kwam vrij laat op gang, door – met name in het Lauwersmeer – de koude nachten tot laat in het voorjaar. Echter de zomer kende juist een aantal zeer goede nachten, hoewel de harde wind regelmatig parten speelde. 11 en 12 augustus waren bijzondere avonden met hoge temperaturen en veel bijzondere waarnemingen. In de nacht van 12 op 13 augustus verschenen maar liefst 142 macronachtvlindersoorten op één laken in het Lauwersmeer, met daarbij een aantal soorten die nog nooit eerder in het gebied waargenomen zijn. Dergelijke uitzonderlijke aantallen worden alleen behaald op avonden met voor nachtvlinders zeer gunstige (weers)omstandigheden.

Ik laat het voor dit artikel bij de macro's. Dat wil niet zeggen dat er geen interessante micro's waargenomen werden. In tegendeel! Hoewel het aantal waargenomen micronachtvlindersoorten dit jaar waarschijnlijk kleiner is dan voorgaande jaren, zijn er ook binnen deze groep bijzonderheden waargenomen, waaronder een aantal die nog maar weinig in Nederland gezien zijn, alsook een voor Friesland geheel nieuwe soort. Wellicht komt ik hier op terug in de volgende Flinterwille!

Dagvlinders in Zuidwest-Friesland Adriaan en Thomas Hol

Afgelopen voorjaar heeft Siep Sinnema mij/ons gevraagd om een artikeltje te schrijven voor de Flinterwille om op deze manier ons voor te stellen. Wij zijn Adriaan en Thomas Hol, vader en zoon. Ik ben leraar/werktuigbouwkundige en Thomas is purser op de boot naar Vlieland. Ik/wij hadden veel eerder kopij willen

aanleveren, maar ook U zal het niet ontgaan zijn dat wij inmiddels in een moeilijke tijd zitten, met alle gevolgen van dien. Diverse plannen en intenties gingen op de helling en wij moesten opnieuw onze weg hierin zien te vinden.

Wij zijn al enige jaren actief vlindersaars, maar lees hieronder ons verhaal.

Eind zestiger jaren ben ik begonnen met vlinderen en struinde de bossen en polders in de omgeving van Nijmegen af. In die tijd was het nog heel gebruikelijk om vlinders te vangen en op te prikken. Zelf ging ik het veld in om rupsen te zoeken en ze proberen op te kweken om op deze manier meer inzicht te krijgen in het proces van ei tot vlinder. Maar ook om zo vers mogelijke vlinders in de verzameling te krijgen. Het was best wel moeilijk om aan je materialen en literatuur te komen. Ik ging naar het Stedelijke en/of Universiteitsbibliotheek te Nijmegen om kennis en info te verzamelen. Ook kocht ik van mijn zakgeld af en toe een boek om mij er verder in te verdiepen. Al mijn vrije tijd besteedde ik hieraan. De reden waarom ik hieraan, ondanks alle oordelen en vooroordelen, ben begonnen weet ik eigenlijk niet, misschien zit er gewoon een vlinder in mijn hart en kan ik gewoon niet anders.

Eind zeventiger jaren ging het vlinderen de ijskast in namelijk studie, huwelijk, werk en gezin gingen nu even voor. Maar het bleef kriebelen. In 2012, nu samen met mijn zoon Thomas, pakte ik het weer op. Nu bewapend met een camera zochten wij in eerste instantie naar dagvlinders, maar al vrij snel kwamen ook de nachtvlinders binnen beeld. Een vlinderval aangeschaft, hierdoor werd deze “wereld” steeds groter, de micro’s nemen wij nu ook mee. Een aantal keren per maand gaan wij samen op pad om te zoeken, spotten en fotograferen. Ook proberen wij tenminste 1 keer per maand op licht te gaan staan. Dit jaar is/was Ruigahuizen aan de beurt. Onze waarnemingen geven wij door op waarneming.nl. Inmiddels staan daar al meer dan 20.000 foto’s van ons, verdeeld in;

- 69 soorten dagvlinders (inclusief 3 forma’s), waarvan 38 uit Friesland.
- 399 soorten nachtvlinders, waarvan 361 uit Friesland en tenslotte
- 467 soorten microvlinders, waarvan 401 uit Friesland.

Onder “forma” verstaan wij die vlinders die qua uiterlijk sterk afwijken, zie de toegevoegde foto’s van de gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*) forma suffusa (**Foto: zie pag. 17**), icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*) forma nov (**Foto: zie pag. 17**) en het bont zandoogje (*Pararge aegeria*) forma saturator (**Foto: zie pag. 17**). Over de forma’s mogelijk in de toekomst nog meer.

Toendertijd viel ons op dat vanuit onze regio, Zuidwest-Friesland, vrij weinig op waarneming.nl werd doorgegeven. Vaak leek het daardoor dat wij de enige actieve vlindersaars waren in onze regio.

Begin vorig jaar, tijdens één van onze vele strooptochten, kwam de gedachten bij ons op om het op een andere manier aan te gaan pakken en wij gingen bij de werkschuur van Staatsbosbeheer langs met de vraag of wij een vergunning konden krijgen om op haar gebied te mogen nachtvlinderen. Dat is bijzonder U/jullie naam

ligt al op mijn desk, zei Durk Venema. Verwonderd keken wij elkaar aan. Maar onze waarnemingen waren toch opgevallen bij één van de leden van de Vlinderwerkgroep, die op dat moment de Wyldemerck aan het inventariseren waren, een gebied waar wij vrij vaak komen. En zo was onze naam op Durks desk terecht gekomen.

Nu weten wij inmiddels wel waarom wij vlinderen. Enerzijds is het rustgevend en kan je jezelf even losmaken van de dagelijkse beslommeringen, maar anderzijds proberen wij met het vlinderen een doel na te streven, namelijk

- Zoveel mogelijk te zien te krijgen op een manier waarbij je zo min mogelijk “schade” aanricht. Hiervoor stropen wij vooral gebieden af in Zuidwest Friesland. Natuurlijk komen wij ook wel buiten de provincie zodra er iets bijzonders te zien is.
- Inzicht te krijgen in van wat er zoal vliegt en waar en wanneer.
- Kijken naar het ecologisch systeem en wat daar zoal voor nodig is. De oplossing hiervoor is vaker simpeler dan men denkt, goede wil is vaker belangrijker.
- Je omgeving hierover vertellen en eventueel laten zien. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de Nachtvlindernachten die door diverse organisaties worden georganiseerd en waar wij van harte aan mee willen werken. Maar ook als simpele vlinderaar kan men veel doen. Hierbij is “samen delen” voor ons belangrijk.

Daarnaast vinden wij het erg belangrijk dat wij beseffen een deel van de natuur te zijn en daar zorgvuldig mee om moeten gaan. Bedenk wel dat wij zonder de insectenwereld, of dit nu vlinders, kevers, vliegen enz. zijn, er geen brood op de plank komt. (dus niet ten kosten van alles die bijzondere foto te willen maken en niet meer nadenken van waar wij onze voeten neerzetten.) Als vlinderaar zijn wij ook natuurbeschermers en moeten wij dan ook de andere het goede voorbeeld geven.

Inmiddels hebben wij ons aangesloten bij de Vlinderwerkgroep in Zuidwest Friesland, heel gezellig maar vooral erg leerzaam. Zijn wij vrijwilligers geworden van Staatsbosbeheer en hebben wij een vergunning om te mogen nachtvlinderen. Behalve dat wij onze waarnemingen op waarneming.nl plaatsen, houden wij een zo goed mogelijke administratie hiervan bij, dit om een zo breed mogelijk inzicht te krijgen van vliegtijd en verspreiding van een soort. Dit houden wij bij in een Excel-bestand. Door de samenwerking met de werkgroep vroeg dit wel om enige aanpassingen, mede om de communicatie onderling te verbeteren. Ook hierin hebben wij inmiddels onze weg gevonden. Misschien, als de Corona-tijd weer tot het verleden behoort, kunnen wij wel eens een presentatie hiervan geven. Want zoals ik hierboven al beschreef vinden wij het samen delen van informatie belangrijk.

Eén in de soorten die wij goed in de gaten houden is het Bruin Blauwtje (*Aricia agestis*) (**Foto: zie pag. 17**). Deze soort zien wij zich uitbreiden over de Zuidwest Hoek. Eerst alleen op de Mirnse Klif (sinds 2015) maar nu ook op de

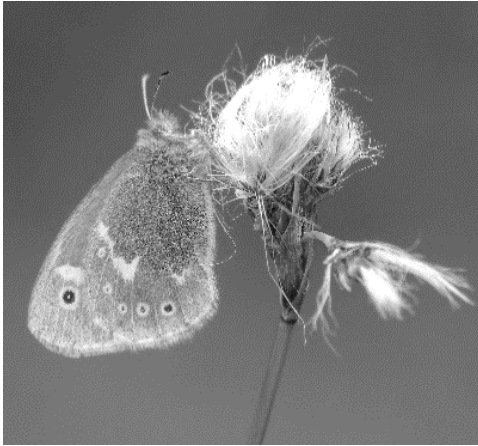
Verborgen Hoek te Harich (sinds 2016) en Koudumer Heech (sinds 2019). Daarnaast houden wij ook de Argusvlinder (*Lasiommata megera*) (**Foto: zie pag. 17**) en de Oranje Luzernevlinder (*Colias croceus*) (**Foto: zie pag. 17**) in de gaten. Helaas moeten wij constateren dat door, volgens ons, verkeerd maai-beleid deze beide vlinders het erg moeilijk hebben. Normaal zagen wij ze veelvuldig op de Mirmse Klif. Dit jaar helaas niet meer gezien. Hopelijk dat ze volgend jaar weer verschijnen.

Deiflinters yn Europa Ep van Hijum

N.B.: dit artikel is in het Fries geschreven; een Nederlandse vertaling vindt u in de Flinterwille, die op onze website op pagina 41.

Meardere jierren geane myn maat (Franciscus Koopman) en ik al op ‘en paad om de moaiste deiflinters op de foto te setten. Dat dogge wy yn Nederlân, mar foar in grut ferskaat moastst hjir net mear wêze. Heechút 55 soarten kinst hjir noch op de foto sette en dan moastst ferskate soarten ek noch krekt yn dat hoekje fan Nederlân fine, want earne oars komme se nearne mear foar. Nee, dan it bûtenlân mei syn grutte rykdom oan soarten. De greiden dêr’t mar ien kear per jier mei de hân meand wurde, de wiete stikken dy’t noch net droechlein binne, de bosken dy’t der lizze mei de prachtige iepen stikken mei blommen, de blommenfjilden mei in grut ferskaat oan planten en gean sa mar troch. Wy binne altyd sa’n 2 wiken op reis. Moarns betiid om 5 oere derút en dan de hiele dei op ‘en paad. Fototastel om ‘e nekke en dan ride wy nei de moaiste plakjes. Sa binne wy op ien fan ús earste reizen nei Hongarije west, doe twa kear nei Bulgarije, yn 2019 nei Servië en dit jier soenen wy nei Noard Masedonië. Nee dus, troch corona moasten wy wat oars dwaan. Wy binne doe mar op syk west nei de seldsumste flinters fan Europa en net al te fier fuort fan Nederlân. 1000 km kinne wy yn ien dei beride, dus as de corona tasloech koene wy gau werom. Dit jier giene wy benammen op syk nei de Boszandoog, it Zilverstreephoobeestje, it Goudooghooibeestje en it soe moai wêze as wy ek noch it Veenhooibeestje, de Witbonte parelmoervlinder, it Veenbesblauwtje en mear fan dat alles fûnen. Dan moat men fansels jin wol oriëntearje wêr’t dizze flinters tahâlde. Wy hiene op ‘t lêst wat plakjes yn Dútslân, Eastenryk, Liechstein en België en 23 juny giene wy op ‘en paad.

It earste plakje wie yn Dútslân op 600 km riden. It Boszandoogje (**Foto: zie pag. 19**) en Zilverstreephoobeestje komme foar op griene iepen plakken yn de bosk mei strûkjes deryn. Dat plakje hawwe wy fûn en dêr kamen se dus ek mei tsientallen foar. Ek folop socht nei it Zilverstreephoobeestje mar dat koenen wy tusken alle Tweekleurige hooibeestjes net ûntdedde. Dizze typyske plakken yn de bosk komme dus hieltyd minder foar en dat hat der foar soarge dat dizze soarten mei hast wol 50% yn 25 jier ôfnommen binne. It biotoop ferdwynt, it areaal wurdt hieltyd lytser oant op it lêst de populaasje útstjêrt. Skande foar dizze prachtige flinters.

Veenhooibeestje (foto: E. van Hijum)

Op nei Súd-Dútslân ûnder Múnchen, want dêr lizze grutte (heech)feanmosgebieden en dêr komme fêst moaie spesiale flinters foar. Das stimmt. Wy fûnen dêr in soad Feanheafinters (Veenhooibeestje), Sulveren moanne (Zilveren maan), Purperstreep-, Moeras- en Bosparelmoervlinder. Opfallend genôch hast gjin Blautsjes. Trochriden nei Eastenryk om de bergen te beklimmen. Op de Hochimst (by Imst) kinst 2350 meter heech en dêr komme allegear soarten Erebia's en parelmoerflinters foar. It foel wat ôf en warskynlik wienen wy krekt

wat te betiid foar de spesiale soarten. De meast algemiene wie de Lytse foks (Kleine vos), mar gelokkich seagen wy ek Titania's parelmoerflinters, Rouwmantels, Rotsflinters, Berg geaderd witje, Zilvervlekken en it Tijmblauwtje. In soart dy't net hiel seldsum is, mar dy't wy dochs op ús reizen net in soad tsjinkomme. Hjir hienen wy pearjende eksimplaren, mantsjes en wyfkes, prachtich om dat allegear op de foto te krijen.

Under Imst leit yn it Pitztal in moai heechfeangebied: it Pillermoor. Doe't wy der oankamen fleagen dêr folop Veenbesparelmoervlinders, giselen ús de Rouwmantels foarbij, sieten de Veengeeltjes ús foar de noas en kamen wy sels noch Veenbesblauwtjes tsjin. Ek ferskate parelmoersoarten fleagen om, it wie gewoan in toplokaasje foar moaie soarten. Dêrneist komme der Nutekreakers foar en fleane der folop Heechfeangriekoppen (Hoogveenglanslibel).

Nei de bergen binne wy trochriden nei Liechstenstein. Op ien lyts plakje kin men noch it Goudooghooibeestje fine. It moat wietich gerslân wêze, der moat Pijpestrootje yn foar komme en der moat om dat gebied hinne wat lege begroeiing wêze dy't oer wietichheid kin. Dat plakje ha wy dus fûn en der kamen noch tsientallen Goudooghooibeestjes (**Foto: zie pag. 19**) foar. Se krûpe faak tusken it gers en binne betiden slim te finen. Mar wy ha prachtige foto's makke fan dizze seldsume soart. Yn de lêste 25 jier is dizze flinter mei mear as 80% ôfnommen en as wy as minsken net wizer wurde dan is er aanst ferdwûn. Ek hjir is it ferwûnderlik dat er noch foarkomt, want de grutte buorkerijen steane tichtby. In pear jier lyn stie dit fjild folop Pimpernel en wie it Pimpernelblauwtje in algemiene soart. No wie de Pimpernel hast ferdwûn en seagen wy mei muoite noch ien Pimpernelblauwtje.

Gehakkelde aurelia forma suffusa
Foto: A.Hol (zie pag. 13)

Bont zanddoogje forma saturator
Foto: A.Hol (zie pag. 13)

Icarusblauwtje Foto: A.Hol (zie pag. 13)

Argusvlinder. Foto: A.Hol (zie pag. 15)

Bruin blauwtje. Foto: A.Hol (zie pag. 14)

Oranje Luzernevlinder. Foto: A.Hol (zie pag. 15)

Cryphia alga (donkergroene korstmosuil). Foto: S.Saunders(zie pag. 38)

Naenia typica (splinterstreep). Foto: S.Saunders(zie pag. 39)

Calophasia lunula (vlasbekuiltje). Foto: S.Saunders(zie pag. 39)

Chrysodeixis chalcites (Turkse uil). Foto: S.Saunders(zie pag. 39.)

Lithosia quadra (viervlakvlinder), vrouwtje. Foto: S.Saunders(zie pag. 39)

Paradarisa consonaria (vierkantspikkelspanner) Foto: S.Saunders(zie pag. 39)

Blauwe vuurvliinder (*Lycaena helle*).
Foto: E. van Hijum (zie pag. 25)

Boszandoog (*Lopinga achine*). Foto: E. van Hijum
(zie pag. 15)

Goudooghooibeestje (*Coenonympha oedippus*). Foto: E. van Hijum (zie pag. 16)

Oranje berkenspanner (*Archiearis parthenias*).
Foto: H. Bijl (zie pag. 26)

Poppen (boven) van de plakker (*Lymantria dispar*). Het uitgekomen vrouwtje van de plakker werd al snel gevonden door 2 mannetjes (links). Foto's: K.Smit. (zie pag. 38)
Foto: K. Smit (zie pag. ...)

Splinterstreep (*Naenia typica*). Foto: J. Schelvis (zie pag. 28)

Argusvlinder (*Lasiommata megera*).
Foto: S.Roodbergen. (zie pag. 34)

Rups Piramidevlinder (*Amphypira pyramidea*).

Rups Piramidevlinder, bezig om zich in te spinnen

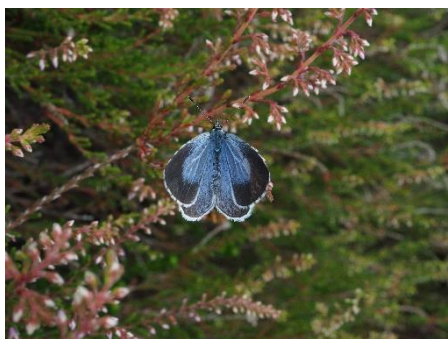

Boven: Piramidevlinder, zojuist verpopt.

Rechts: zojuist uitgeslopen Piramidevlinder.

Foto's: J. Schelvis (zie pag. 27)

Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*)
Foto: K. van Kralingen. (zie pag.5)

Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) Foto:
K. van Kralingen. (zie pag. 5)

Klein geaderd witje (*Pieris napi*) Foto: K. van
Kralingen. (zie pag. 5)

Naaldkunstwerkje (*Promalactis procerella*).
Foto: J. Breidenbach (zie pag. 33)

Brummelspanner (*Mesoleuca albicillata*).
Foto: J. Breidenbach (zie pag.32)

Seringenvlinder (*Apeira syringaria*).
Foto: J. Breidenbach (zie pag. 32)

Populierenuil (*Parastichtis suspecta*).
Foto: J. Breidenbach (zie pag. 32)

Zwart weeskind (*Mormo maura*).
Foto: J. Breidenbach (zie pag. 31)

Waddenkaartmot (*Agonopterix curvipunctosa*).
Foto: J. Breidenbach (zie pag. 32)

Tweekleurige tandvlinder (*Leucodonta bicoloria*). Foto: G. Tuinstra (zie pag. 9)

Viervlakvlinder (*Lithosia quadra*), mannetje.
Foto: G. Tuinstra (zie pag. 9)

Verskillende soorten op smeer: o.a. zwart weeskind, roesjes, huismoeders en halmrupsvlinder.
Foto: R. Ynsen (zie pag. 34)

Links:
windepijlstaart
(*Agrius convolvuli*)
(zie pag. 7)

Rechts:
blauw weeskind
(*Catocala fraxini*) en rood weeskind
(*Catocala nupta*)
op smeer.
(zie pag. 10)

Foto's:
G.Tuinstra.

berkentandvliender (*Odontesia carmelita*)
Foto: G.Tuinstra. (zie pag. 9)

lichte daguil (*Heliothis virescens*)
Foto: G.Tuinstra. (zie pag.11)

gekraagde wespvliender (*Sesia bembeciformis*)
Foto: G.Tuinstra. (zie pag. 6)

walstropijlstaart (*Hyles gallii*). Foto:
G.Tuinstra. (zie pag. 7)

Lieveling (*Timandra comae*)
Foto: F. London (zie pag. 25)

Oan de ein fan de fakânsje binne wy noch trochriden nei de Eiffel foar de Blauwe vuurvliender (**Foto: zie pag. 19**) en de Ringoogparelmoervliender. Doe't dy op de foto stiene koene wy werom ride nei hûs. 10.000 foto's riker (dêr bliuwe dan rûchwei 500 fan oer) en mei in goed gefoel. Hast alle soarten fûn dy't wy sjen woene en boppedat 80 soarten op de foto krigen. Oare jier mar sjen of wy nei Noard Masedonië kinne, sa net dan ride wy gewoan nei it Aostadal.

Lieveling Frank London

Teer guichelheil blijf ik het mooiste woord uit Nederlandse taal vinden, maar onder namen voor vlinders vind je ook pareltjes: *berkenbrandvlerkvlinder*, *huismoeder*, *haarbos*, *plat beertje*, *zwart weeskind* of *klein avondrood*.

Ik heb op een of andere manier altijd een zwak gehad voor *lieveling*. U ziet wel waarom.

“Verdrinkende vlinders“, stond er boven het artikel. Die titel wekte mijn nieuwsgierigheid. Ik had hier niet het een of ander populair-wetenschappelijk tijdschrift voor mijn neus, maar het elfde deel Entomologische Berichten uitgegeven door: De Nederlandsche Entomologische Vereeniging Deel 11 van 1 januari 1942 – 31 december 1945, om volledig te zijn. Niks digitaal, het ligt fysiek voor me !! In een recent verleden bestond de mogelijkheid, overtollige jaargangen van E.B. tegen een schappelijke prijs in eigendom te krijgen. Zodoende staan er in mijn boekenkast inmiddels een aantal keurig in groen omslag gebonden jaargangen.

Het is een feest om eens lekker in deze jaargangen te neuzen; als het ware te proeven hoe generaties voor ons met hun liefhebberijen omgingen, wat ze ontdekten en hoe elkaar informeerden. Zo stuitte ik op het artikel over verdrinkende vlinders van D. Mac Gillavry (Dr. Gillavry was redacteur E.B.) Hij beschrijft het redden van een verdrinkend “*meticulosa*“ (agaatvlinder) (Citaat:...een stukje karton eronder brengen, met uitgespreide vleugels opnemen en laten drogen. Velen zijn nog goed voor de verzameling te gebruiken ...) Op dat moment activeerde mijn geheugen!

Ik herinnerde mij weer een identieke situatie. Ik was in het vroege voorjaar op zoek naar het eerste kievitsei in de Wijnjeterper Scharren. Ineens ontdekte ik iets oranje-achtigs, drijven in de sloot. Mijn eerste gedachte was: een kleine vos in het water, maar zo vroeg ? Met een boodschappenbriefje dat nog in mijn jaszak zat, viste ik voorzichtig de vlinder uit het water. Duidelijk geen kleine vos, maar wat dan wel? Thuisgekomen, Ter Haar erbij en.... ik had een “*parthenias*“! Puntgaaf, kon zo in de verzameling.

Later hebben mijn vriend Wiebe Poppe en ik nog veel spuurwerk verricht naar de oranje berkenspanner. Je vindt hem niet zo gemakkelijk. De vlinders vliegen vroeg in het voorjaar en vroeg in de ochtend. Vaak hoog in berkenopslag. Een flinke bal nat zand omhoog gooien in een berkenboom was een truckje dat nog wel eens werkte.....!

Mijn eerste *Archiearis parthenias* (Foto: zie pag. 19) heeft dus op het etiketje staan : 4-IV-1985 Schar Wijnjeterp. Verder kennen we ze van Havelte en.....er vlogen eens een 5-tal bij het Informatiecentrum van SBB Terwisscha/Appelscha. De oranje berkenspanner kent ook een “*dubbelganger*“, de oranje espenspanner *Boudinotiana notha*. Om deze te treffen zal je richting Limburg moeten gaan. Daar zijn enkele recente waarnemingen gedaan.

Eigenlijk heeft elk exemplaar in mijn verzameling een historie, maar “*parthenias*“ een heel bijzondere !

Het Bosk fan Pylkwier is aangelegd als wandel- en recreatiegebied aan de zuidkant van Leeuwarden na de bouw van de wijk Zuiderburen. Zelf ben ik sinds 8 jaar ook

Fig. 1

Fig. 2

inwoner van deze wijk en ik kom dan ook regelmatig in het gebied voornamelijk om mijn hond(-en) uit te laten. Het bosje is maar klein, van noord naar zuid net 1 kilometer en op het breedste punt zo'n 500 meter van west naar oost. Oorspronkelijk zijn er voornamelijk Essen aangeplant omdat deze het goed doen op de kleigrond (Fig.1). Sinds 2016 is echter in het gebied de schimmelziekte Essentaksterfte opgetreden waardoor hele percelen afstierven. In 2018 is er dan ook door de gemeente een begin gemaakt met het rooien van Essen en het opnieuw aanplanten van jonge bomen. Daarbij is voor de risicospreiding en biodiversiteit gekozen voor een mix van snelgroeiende en trager groeiende (meest inheemse) loofbomen. De jonge boompjes worden voorzien van plantkokers gemaakt van een biologisch afbreekbaar materiaal (Fig. 2) om ze te beschermen tegen vraat door reëen.

Sinds het najaar van 2012 had ik zo nu en dan wat (nacht-)vlinders en andere insecten genoteerd tijdens mijn rondjes door het bos. Ook nam ik af en toe een rupsje mee om op te kweken en de verschillende levensstadia te fotograferen. Voor sommige soortenparen zoals Drietand / Psi-uil en Piramidevlinder / Schijn-piramidevlinder zijn rupsen nu eenmaal de enige zekere manier om tot een determinatie te komen zonder de vlinder te hoeven doden voor genitagliënonderzoek (**Foto's: zie pag. 20**). Toen ik eind 2019 stopte met werken vatte ik het plan op om de waarnemingen van de vlinders van Pylkwier op een meer systematische manier vast te gaan leggen. Juist ook om te zien of en hoe de vlinderstand zou reageren op de veranderende samenstelling van het bos.

Dagvlinders

In 2020 ben ik begonnen met een telroute voor dagvlinders voor het meetnet vlinders in het centrale deel van Pylkwier. Tussen 8 april en 22 september heb ik 18 keer de route gelopen. Op zich was dat erg leuk om te doen, maar leverde weinig verrassingen op. De waargenomen 14 soorten behoren stuk voor stuk tot de algemenere dagvlinders van Nederland. Opvallend was vooral het ontbreken van een aantal soorten. Zo heb ik in het geheel géén blauwtjes waargenomen tijdens de tellingen en schitterde de Distelvlinder door afwezigheid, maar dat was natuurlijk ook landelijk het geval. Algemeenste soort met 52 waarnemingen was het Klein geaderd witje hoewel die soort in het landelijke meetnet juist een opvallend slecht jaar had. Ook de Kleine vos had (alweer) een slecht jaar en ik had dan ook twee keer zoveel Oranjetipjes en Landkaartjes als Kleine vossen.

Nachtvlinders

Aan het begin van dit jaar had ik op basis van wat losse aantekeningen en foto's slechts 22 soorten micro- en 17 soorten macro-nachtvlinders waargenomen in Pylkwier. Ook dit betroffen allemaal algemene soorten met wellicht als enige uitzondering de Splinterstreep (*Naenia typica*) (**Foto: zie pag. 20**) die als “niet zo gewone soort” te boek staat. Helaas is er mede door Corona en persoonlijke drukte dit jaar maar een handvol soorten nachtvlinders bijgekomen. Inmiddels heb ik echter een generator en vanglaken aangeschaft en het plan is dan ook om in 2021 regelmatig hiermee in Pylkwier te inventariseren.

Legnood Rudy Klesman

Al jarenlang houd ik een toompje kippen of eigenlijk al mijn leven lang; een paar korte periodes daargelaten. De kipjes mogen bij ons blijven tot ze een natuurlijke dood sterven. Ze bereiken dan ook vaak een hoge leeftijd, 11 of 12 jaar is geen uitzondering. En kippenliefhebbers onder ons weten dat het zo nu en dan voorkomt dat een kip in legnood verkeerd. Ze kan haar eitje niet kwijt. Niet leuk voor kip en als niet snel wordt ingegrepen dan kan het de dood voor het arme dier betekenen. Een aantal keren was het nodig dat ik met een beetje slaolie zachtjes rond het poeptje masseerde tot het eitje eruit gleed en de kip luid kakelend haar blijdschap met ons deelde.

Het is zomer 2012. In die zomer ging ik op een avond nachtvlinders lokken met de lamp en het laken. Het was zwoel die avond en al snel was het laken geel en groen van o.a. hagedoorn- en vliervlinders en diverse soorten zomervlinders. Een kleurrijk geheel en voor mij een teken dat ze zomer echt begonnen was. Plotseling was daar een afgevlagen gevlekt zomervlindertje dat zich op een vreemde manier over het laken voortbewoog. Van links naar rechts als een krab over het strand. Toen ik wat beter keek zag ik dat er iets onder aan haar lijfje hing, een lichtbruin trosje. Het waren eitjes! LEGNOOD, dacht ik, dit beestje verkeerd in legnood!

En wat moet je dan, slaolie leek me in dit geval geen optie. Ik besloot haar in een potje te doen dat gaf in elk geval rust voor een vlindervrouw in haar toestand. Ik hoopte dat de eitjes vanzelf los zouden komen maar de volgende ochtend was de situatie nog dezelfde.

Ik probeerde voorzichtig met een pincet een beetje te helpen maar ze zaten te vast en ik besloot de aanstaande dood van de uitgeputte vlinder af te wachten. En inderdaad dat duurde nog minder dan een dag.

Ik zocht een bewaard bakje van de afhaalchinees op en vulde het met jonge eikenblaadjes. Een prima babykamertje en nadat ik de eitjes van de dode moeder had losgeknipt heb ik ze in het gespreide bedje gelegd. En gisteren kwamen ze uit. Nog geen 1 mm groot en met het blote oog bijna niet te zien. Nou had ik gelezen dat de rupsen van de gevlekte zomervlinder zich afdekken met stukjes blad. En als je nou denkt dat zo'n pasgeboren rupsje dat niet kan dan vergis je je toch echt. Via mijn simpele microscoop kon ik zien dat ze druk doende waren zich te beplakken met hele kleine stukjes blad. Ze blijven bewegen, trekken slijmdraadjes, knagen aan het blad en wentelen zich door de losgeknaagde deeltjes. Wat een zelfstandigheid en wat een energie.

De vreugde in huize Klesman is groot en ik kijk er naar uit dat de rupsjes binnenkort op ons jonge eikje in de tuin worden uitgezet. Ben ik blij dat ik het spontaan opgekomen eikje dat op een totaal verkeerde plek is ontsproten niet heb weggehaald terwijl ik het wel van plan was. Zo kan ik ze nog een tijdje bij me houden. Want ja, door zo'n bevalling krijg je toch wel een band.

Nachtvlinders Lisette Cuperus

Ik ben afgelopen zomer weer aan de slag gegaan met de LED-emmer die ik vorig jaar gekocht heb. Ik vond deels dezelfde soorten als vorig jaar, deels weer nieuwe soorten. Het nachtvlinderen verveelt mij nog lang niet. Ik heb dit jaar ook geprobeerd de micronachtvlinders op naam te brengen. In juli heb ik een schemamot gevangen in mijn achtertuin (*Gnorimoschema herbichii*). De enige informatie die ik over de schemamot vinden kon, is dat de soort in

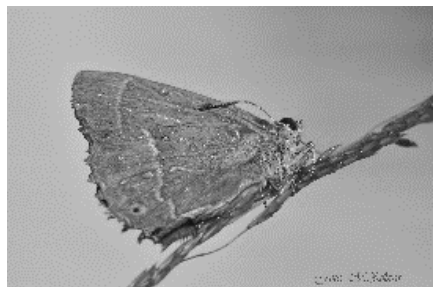
Schemamot (*Gnorimoschema herbichii*).
Foto: L. Cuperus.

Nederland alleen in heel lage aantallen gevonden wordt. In Friesland ontbreekt de schemamot. Het is een soort die eigenlijk alleen voor de zuidkust van de Scandinavische landen wordt gevonden, en dan met name de zuidkust van Finland.

Eind augustus organiseerde het bos van Ypey, in Tytsjerk, nog een kleine nachtvlinderexcursie in het park. Voor de excursie waren die avond een aantal bomen ingesmeerd met zoetigheid en alcohol. Er was genoeg te zien want er kwamen best wat vlinders op af. Het hoogtepunt van de avond was toch wel de vondst van een zwart weeskind. Corona heeft heel wat plannen in de soep laten lopen dit jaar. Maar ik heb toch ook nog genoeg leuke dingen gezien en ook weer het nodige bijgeleerd.

Bijna verdronken vlinders Marten Zijlstra

Als je als natuurmens met je bootje weg bent, het water op, zie je soms toch wel bijzondere voorvallen. Is het niet een ree die in het water springt dan is het wel een ijsvogel die langs je boot vliegt of een ringslang die over het kanaal zwemt. Soms gebeuren er ook voorvallen die een ander niet zo opvallen, zoals die vlinder die op het water was beland. In pogingen om er weer uit te komen kwamen er fotogenieke draaicirkels op het wateroppervlak. Het leek een nachtvlinder uit de uilenfamilie te zijn maar kon deze gezien de afstand niet op naam brengen. Ook kon ik het beestje niet vangen omdat hij te ver van de boot was verwijderd. Bovendien ga ik mijzelf voor het redden van een nachtvlinder niet in gevaar brengen, u wel? Het leek er dan ook op dat de vlinder reddeloos verloren zou gaan ondanks ultieme pogingen om uit het water te komen. Het bleef bij cirkels draaien, dit duurde zo'n 10 minuten. Maar soms keren kansen, in het leven moet je ook het geluk mee hebben, ook als vlinder. Een plotselinge windvlaag stuurde het beestje naar de steile oeverwand. Toen hij de oever raakte verbaasde het mij met wat voor kracht en snelheid het beestje aan de beschoeiing omhoog klom en tussen de begroeiing verdween. Enkele dagen later zag ik weer een vlinder op het water drijven en rondjes draaien etc. Ik zou net weg varen en had de motor al gestart. Deze vlinder was echter vanaf de kant wel met een stok te vangen en kon zo worden gered. Het was toch wel bijzonder want het bleek een

Foto's: M. Zijlstra

eikenpage te zijn, een vlinder die ik daar gedurende de laatste dagen dat ik daar met mijn boot verbleef niet had waargenomen. Bovendien staan daar in het betreffende moerasgebied maar heel weinig eiken, dus op zich al bijzonder. In een van de weinige eiken zag ik wel een nest met eikenprocessierupsen trouwens. Als die of de vlinder in het water hadden gelegen had ik die dan ook moeten redden, was wat mij later tijdens het vervolgen van mijn boottocht bezig hield.

Lokale bijzonderheden Kleine Wielen Merel Zweemer

Waar Jeroen en ik normaal gesproken de hele zomer nachtvlinders in het Leeuwarder Bos, is onze focus dit jaar verschoven naar de Kleine Wielen, ten oosten van Leeuwarden. Dat komt omdat de Fryske Feriening foar Fjildbiology (FFF) dit gebied heeft uitgekozen om een soortenjaar te laten plaatsvinden. De bedoeling was dat 2020 in het teken zou staan van een scala aan excursies waardoor eenieder meer kon leren over verschillende soortgroepen en dat hierdoor ook meteen de biodiversiteit van het gebied in kaart zou worden gebracht. Door Covid-19 is dat allemaal wat anders gelopen. Veel excursies kwamen te vervallen en welke wel doorgingen, vonden nog slechts in kleine groepjes plaats. Het soortenjaar is bovendien verlengd, dit is ook in 2021 nog van toepassing.

Maar door naar nachtvlinders. Voor wie de Kleine Wielen niet kent, het is een vrij groot gebied dat een duidelijke scheiding kent tussen recreatiegebied en natuurlijk areaal. Er zijn op het vlak van recreatie ligweiden, stranden, parkeerplaatsen, een golfbaan, de dierentuin AquaZoo en een camping aanwezig. Qua natuur zijn er loofboombosschages, natuurlijke oevers, groot open water, sloten, petgaten, begraasd gebied en bomenlanen aanwezig. Park Vijversburg, ook wel bekend als Bos van Ypey, valt ook binnen de begrenzing en is een oud park- en stinzenbos. Waar het Leeuwarder Bos in zijn geheel gelegen is op zware zeeklei, is dit voor de Kleine Wielen anders. Hier hebben veen en zand veel meer invloed, hetgeen te merken is aan de vegetatie en uiteindelijk ook aan de nachtvlinders. We vingen dit jaar dan ook soorten die we eigenlijk niet of nauwelijks kennen uit het Leeuwarder Bos, en daarom leuk om even te bespreken.

Qua macro's gaat het om twintig soorten die we niet of slechts sporadisch tegenkomen in het Leeuwarder Bos. Zo vingen we tijdens de Nacht van de Vleermuis in Park Vijversburg zowel Karmozijnrood weeskind (*Catocala sponsa*) als een Zwart weeskind (*Mormo maura*) (**Foto: zie pag. 22**) op smear. Vooral de laatste was een erg welkome treffer, want die hadden we net deze zomer voor het eerst gezien tijdens onze vakantie in Zuid-Limburg. De vlinder die op de stroop zat, was niet vers meer, maar nog goed herkenbaar. Van Oranje agaatspanner (*Eulithis testata*) vingen we één exemplaar op licht, deze is niet bekend uit het Leeuwarder Bos. Streepkokerbeertje (*Eilema complana*), Paddenstoeluil (*Parascotia fuliginaria*) en Geelbruine vlekui (*Amphipoea fucosa*) hebben we al wel één of twee keer gevangen in het Leeuwarder Bos, maar komen we niet vaak tegen. Russenuil (*Coenobia rufa*) vingen we tweemaal in het Leeuwarder Bos, en dit jaar ook

tweemaal in de Kleine Wielen. Zeggenboorder (*Denticucullus pygmina*) en Gewone velduil (*Agrotis segetum*) daarentegen troffen we niet eerder in het bos. Op de locatie waar de Zeggenboorder op licht kwam, is vochtige, schrale grond aanwezig met een diverse kruidenrijke vegetatie, inclusief zeggen. De Draak (*Harpyia milhauseri*) is eenmaal in het Leeuwarder Bos gevangen, in 2017, en dit jaar één exemplaar in de Kleine Wielen. De volgende negen soorten macro's zijn geen van allen uit het Leeuwarder Bos bekend, maar werden deze zomer één of meer keren op smeer of licht gevangen in de Kleine Wielen. Het gaat om Smalvleugeldwergspanner (*Eupithecia nanata*), één exemplaar op licht; Gevlekte zomervlinder (*Comibaena bajularia*), twee exemplaren op licht; Brummelspanner (*Mesoleuca albicillata*) (**Foto: zie pag. 21**), drie exemplaren op licht; Seringenvlinder (*Apeira syringaria*) (**Foto: zie pag. 22**), vier exemplaren op licht; Pijlkruidspanner (*Mesotype didymata*), zeven exemplaren op licht; Eekhoorn (*Stauropus fagi*), één exemplaar op licht; Populierenuil (*Parastichtis suspecta*) (**Foto: zie pag. 22**), twee exemplaren op smeer; Bruine sikkeliuil (*Laspeyria flexula*), één exemplaar op licht; Eikentandvlinder (*Peridea anceps*), zes exemplaren op licht. Met deze lijst waren we al heel blij, maar er zijn ook leuke micro's gevangen. Daar gaat het om zeventien soorten die wij niet eerder vingen in het Leeuwarder Bos. We vingen één Elzenblaasmijnmot (*Phyllonorycter stettinensis*) en vier Gewone eikenblaasmijnmot (*Ectoedemia albifasciella*) op licht. Ook palpmotten deden het goed, met Rietpalpmot (*Helcystogramma rufescens*), Gammapalpmot (*Teleiodes vulgella*) en Zuringpalpmot (*Aroga velocella*), van ieder één exemplaar op licht. Ook van de Gehoekte boogbladroller (*Acleris rhombana*), V-oogbladroller (*Epinotia tenerana*) en Moerasbladroller (*Cochylimorpha straminea*) vingen we steeds één exemplaar op licht. De Waddenkaartmot (*Agonopterix curvipunctosa*) (**Foto: zie pag. 22**) vingen we in 2018 al eens in de Kleine Wielen, maar verder nog nooit. De Waddenkaartmot heeft een vrij noordelijke verspreiding in Nederland en is, behalve van een paar

Zebramot (*Parachronistis albiceps*)
Foto: J. Breidenbach

plekken in het binnenland, vooral van de kustprovincies bekend. Eén van de waardplanten is Fluitenkruid, het vermoeden is dan ook dat deze vlinder algemener is dan we denken, en vooral over het hoofd gezien wordt. Desondanks blijft het een leuke soort om tegen te komen. Daarnaast werden nog één exemplaar van

De Zomerzaksikkelmot (*Pseudatemelia josephinae*), Bonte coronamot (*Anania stachydalis*) en Maanmot (*Pammene regiana*) gevangen. Van Zebramot (*Parachronistis albiceps*) werden vier exemplaren gevangen, van Esdoornvruchtmineermot (*Ectoedemia*

decentella) twee, van Wolfspootoogklepmot (*Pseudopostega auritella*) twee en van Elzenooglapmot (*Bucculatrix cidarella*) twee. Die laatste drie soorten zijn vrij zeldzaam. De rupsen van Esdoornvruchtmineermot leven van de vruchten van esdoorn, hoe kan het ook anders met zo'n naam. De Wolfspootoogklepmot is een prachtige microvlinder, helemaal wit met een zwarte vlek op de rug. Hoewel de waardplant van deze vlinder algemeen voorkomt in Nederland (namelijk wolfspoot), is de vlinder zeer zeldzaam en wordt slechts sporadisch gezien.

Dan nog even kort aandacht voor de laatste micro die ik zal benoemen. Het Naaldkunstwerkje (*Promalactis procerella*) (**Foto: zie pag. 21**) is vrij algemeen in Nederland en ook sinds 2018 bekend uit het Leeuwarder Bos. De rupsen van deze soort leven van mossen en korstmossen, welke soorten daarvan is niet bekend. De soort wordt echter geassocieerd met de aanwezigheid van naaldbossen. Die zijn niet aanwezig in het Leeuwarder Bos of de Kleine Wielen. Wel staan er wellicht naaldbomen in tuinen van de bebouwing rondom beide gebieden. Maar toch is het best bijzonder dat we dit vlindertje vangen en daarnaast is het ook een bijzonder mooie vlinder.

Veel van deze lokaal bijzondere waarnemingen zijn te herleiden naar de aanwezigheid van zomereik. Deze staan wel her en der in het Leeuwarder Bos, maar in de Kleine Wielen staan bosschages en wegbermen er vol mee. Dit verklaart voor een deel het verschil in nachtvinders.

Verder hebben we steeds op andere plekken genachtvlinderd, zowel in recreatieve gedeelten, als in de meer natuurlijke gedeelten, om maar zoveel mogelijk mee te pakken van de diversiteit van het gebied.

Voor wie mee wil doen aan de soortenjaren 2020-2021 in de Kleine Wielen, het enige wat je hoeft te doen is je waarnemingen uit dat gebied in te voeren op [Waarneming.nl](https://waarneming.nl) of door te geven aan mij. Voor een overzicht wat er al gevonden is, zie <https://waarneming.nl/bioblitz/fff-soortenjaren-kleine-wielen>. De teller staat op dit moment op 1716 soorten.

Nachtvlinders in Stiens Regina Ynsen

Al vele jaren tel ik dagvlinders maar sinds 2018 tel ik ook de nachtvinders in mijn tuin in Stiens. Het is een tuin met meerdere Vlinderstruiken en (wilde) bloemen, ook huur ik een stukje groenstrook van de gemeente waar o.a. hoge Elzen en veel struiken staan.

Het eerste nachtvinderjaar 2018 was een leerjaar, leren determineren en informatie lezen over de levenswijzen van de nachtvinders. Door de informatie en wat ik zelf in mijn tuin waarnam heb ik mijn tuin weer een beetje aangepast. Ik heb nu meer plaats gemaakt voor planten als Dagkoekoeksbloem, Spoorbloem, Duizendschoon,

Witte wederik en Smalle weegbree. Het is me opgevallen dat op Weegbree vaak rupsen van de Volgeling zijn te vinden.

Het jaar 2020 heeft weer mooie waarnemingen opgeleverd. Wel mindersoorten als in 2019, misschien heeft dit met de weersextremen te maken, maar desondanks wel een paar soorten in mijn tuin die ik de jaren daarvoor nog niet had waargenomen. Dit jaar ben ik ook meer bezig met het maken van smeer. Er staat altijd een schaalteje met overrijp fruit, liefst bananen, met daarover wat smeer en bijna elke avond breng ik smeer aan op een paar Elzenboomstammen. Op 17 juli leverde dit 45 huismoeders op en veel weidehalmuiltjes. Ook andere fraaie nachtvlinders wisten de smeer te vinden (**Foto: zie pag. 23**), zoals het rood weeskind, roesje en levertlek. Het meest bijzonder waren half juli de drie exemplaren van het zwart weeskind, in kleur variërend van bruin tot zwart. Tot 11 september heb ik deze vlinder af en toe

waargenomen op smeer, die van 11 september was helemaal afgevlogen.

Ondanks minder soorten dit jaar was het toch weer een mooi nachtvlinderjaar, met ook nog de basterdwederikgalmot, katoendaguil, de bruine grasuil en een bezoekje van de windepilstaart op 28 augustus.

Zwart weeskind en huismoeder op smeer.
Foto: R. Ynsen

Gjin Argusflinter en ek gjin Stikelflinter Sake P. Roodbergen

N.B.: dit artikel is in het Fries geschreven; een Nederlandse vertaling vindt u in de versie van deze Flinterwille, die op onze website te vinden is op pagina 42.

Twa soarten dêr't Anneke en ik op ús fytstochten altyd nei útsjogge binne de Stikelflinter (Distelvlinder) en de Argusflinter (Argusvlinder) (**Foto: zie pag. 20**). In bysûndere trekflinter en in noch mear bysûndere standflinter. Alleast sa liket it dit jier. It is yn myn belibbing noch nea foarkommen dat ik yn in jier fan beide soarten net ien sjoen haw.

It is bekend dat de yntrek fan de Stikelflinter grutte fariaasjes kent yn oantallen en somtiden mei geweldige oantallen, mei tûzenen ús kant opfljocht en opwaait, mar in oar jier yn hiel lytse oantallen ferskynt. Mar hielendal net ien..

Deselde fariaasje, mar mei wat minder grutte útsjitters, jildt foar de Argusflinter.

Ik herinnerje my it jier 2017 doe't ik op 4 oktober lâns it fytspaad fan de Rykswei 32 (RW32) fan it fiadukt by Akkrum nei de Heafeartsbrêge -in ôfstân fan twa kilometer- tsientallen Argusflinters waarnaam en aardige foto's meitsje koe fan syn besite oan de giele komposyt Hynstebitter (Vertakte leeuwentand, *Leontodon autumnalis*).

Us fytstochten fan dit jier lykas om de Deelen hinne, rjochting De Tynje, troch it Tynjester Bosk, rjochting Nijbeets, Boarnburgum, De Wylgen, De Veenhoop en sa troch it Lege midden wer werom nei Akkrum, en in oar rûntsje: om de Snitsermar hinne, dy't wy makken yn alle seizoenen as it in bytsje kreas waar wie: op net ien fan dy deitochten seagen wy ien fan de twa neamde soarten Deiflinters. In opmerklik, negatyf gegeven, mar ek sa'n 'nulmeting' hat syn wearde yn de statytk. It wie dien sa like it, mar sjoch hjir.. dêr wie se noch!

Fannemoarn, kertier oer alven. Ik fotografearje in lette Lytse wite koalflinter yn ús tún. Dêr dwarrelt samar ynienen in ljochtbrune flinter om my hinne. Giet foar ien momint op it kezyn sitten, ik meitsje hastich in foto; sy fljocht fuort en ik sjoch har ek net wer. In Argusflinter! Dochs noch ien, dit jier. In wyfke.

Veenhooibeestjes in het Fochtelooërveen Judith Bouma

MOEILJK, JA MOEILJK, om te vertellen dat ik na achttien jaar stop als vrijwilligster met het monitoren van mijn Veenhooibeestjes!

Een hele bijzondere periode waarin ik ontzettend veel geleerd heb met alle hulp die een mens kan wensen.

Dit alles mondde uit in meer dan alleen de bijzondere Veenhooibeestjes.

De overige dagvlinders kwamen erbij, de libellen en de rupsen van voornamelijk nachtvlinders ook, alsmede de imago's van de nachtvlinders. Maar ook bijzondere waarnemingen in het veen zoals onder andere een Gevlekte glanslibel, Tengere grasjuffer, Grote mierwespen, Veenheidezakdragers et cetera. Dit alles betreft een virus waar ik destijds niet op gewezen werd en niet aan ontkomen ben.

Daarnaast kwam een website over het Fochtelooërveen tevoorschijn, waarover op het world wide web destijds nauwelijks iets te vinden was. Deze heb ik op eigen initiatief met veel plezier gemaakt. Duidelijk een bron van informatie gezien de vele reacties. Misschien nu eindelijk ook eens tijd vrij maken om verder te gaan met het compleet vernieuwen van deze website, zodat deze ook geschikt is voor tablets en mobieltjes.

Doordat het een statische webpagina is, heb ik als aanvulling een Facebookpagina over het Fochtelooërveen gemaakt waarin ik zeer regelmatig allerlei informatie deel met meer dan 1.400 volgers.

Voor SNL heb ik al veel mooie inventarisaties mee mogen maken in Drenthe en op Schiermonnikoog.

Dit zijn nog maar een paar gevolgen van het destijds ja zeggen tegen deze klus, maar *drie keer het veen in per jaar*. Ik weet nu beter!

Realiserend dat de stagairs in de organisaties waarvoor ik loop nog niet geboren waren met mijn start in 2003.

Een prachtige piekdag in één jaar (2014), waar ik 538 Veenhooibeestjes kon tellen, tot een dieptepunt nu (2020) van 40 exemplaren op een 'piekdag'.

Maar ook bijzonder was mijn eerste ontdekking van een vermoedelijke tweede generatie in oktober 2008. Veel 'gesputter' uit de vlinderwereld, maar ik bleef erbij. Voor mij voorspelbare tweede generaties in twee andere jaren met dezelfde weersomstandigheden. En nóg blijf ik erbij. Geen grote tweede generatie, maar geloof me, het is écht zo ... Na zoveel jaren en zoveel Veenhooibeestjes durf ik het aan dat te beweren.

Het stoppen met het monitoren heeft overigens niets te maken met de aantallen!

Vanaf 2003 tot en met 2020 heb ik ten minste **11.611 Veenhooibeestjes** mogen zien!!!

Buiten de transecten 3.183 exemplaren, goed voor 27.41%

Binnen de aangewezen transecten 8.428 exemplaren en dus goed voor 72.59%

Aan aandacht ontkomt het Veenhooibeestje niet. Eind vorig jaar is een schitterend boek uitgebracht, door 58 auteurs geschreven, over alle hoogveengebieden en hoogveenrestanten in Nederland. Op de cover van dit twee kilo zware boek prijkt onder andere een Veenhooibeestje en een foto van het Fochtelooërveen. Het boek zit bij de laatste twintig genomineerden voor de Jan Wolkers prijs 2020 van Vroege Vogels.

Daarnaast is Stichting De Peel bezig met een boek getiteld 'Heel de Peel' waarin ook het Veenhooibeestje aandacht krijgt.

Ik ben niet weg te krijgen uit 'mijn territorium' zoals ik het Fochtelooërveen graag noem, alleen het monitoren van deze ietwat verweerde, maar unieke, tevens bijzondere Veenhooibeestjes laat ik vanaf 2021 over aan anderen.

Ik hoop van harte dat er iemand is die mijn route met veel plezier over gaat/wil nemen, want het monitoren van deze veenvlindertjes is erg belangrijk! Daarnaast ook zeer zeker de moeite waard!!

En, het is maar drie keer per jaar ...

www.facebook.com/fochtelooerveen.info

Vlinderjaar 2020 in Indijk Abel Jagersma

Onze achtertuin ligt aan het water en vanuit de voortuin kijk je kilometers ver over weilanden met Engels raaigras. Hier en daar zie je een perceel mais. De polder ligt ingeklemd tussen twee meren. Het waait er vaak harder dan in meer besloten gebieden. Tot voor kort werden de bermen nog meerdere keren per jaar gemaaid en dus is het vrij treurig gesteld met de flora. Als daar dan ook nog bijkomt dat er in onze wijk bijna alleen maar “gemakstuinen” zijn dan begrijp je wel dat vlinders hier weinig te zoeken hebben. Een positief punt is de houtwal rond de sportvelden en de ijsbaan waar nauwelijks gemaaid wordt. En toch ...

Als je je tuin vlinder- en bijenvriendelijk ingericht hebt dan blijken er toch vlinders en bijen te zijn die de weg naar je tuin weten te vinden. Op de hulst en klimop komt het boomblauwtje af. Die zien we elk jaar. Drie soorten witjes, de citroenvlinder, kleine vos, dagpauwoog, het oranjepipje en de atalanta verschijnen elk jaar in onze tuin. Dit jaar kregen we ook bezoek van een distelvlinder. De laatste jaren had ook een argusmannetje een territorium in onze tuin. Dit jaar misten we de eerste generatie, maar halverwege juli verscheen de argusvlinder toch nog. Wij blij, want het gaat steeds slechter met de vlinders van het boerenland. Zo missen we al jaren een andere boerenlandvlinder: de kleine vuurvlinder. Een vlinder die het de laatste jaren wel goed doet is het bonte zandoogje en die zagen we ook dit jaar weer. Aan de andere kant missen we al heel lang de gehakkelde aurelia.

Onze succesvolste vlinderplant is de rode spoorbloem. Jaren geleden hebben we deze uit zaad opgekweekt en op een paar plekken uitgeplant. Inmiddels heeft hij zich flink uitgezaaid en daar kwamen ook dit jaar heel veel vlinders op af. Als je uitgebloeiende planten terugknijpt kunnen de vlinders tot in de herfst profiteren van de tweede bloei. Een aanrader dus. Ook het koninginnenkruid kreeg meer bezoek dan in voorgaande jaren. Wat ons al jaren opvalt is dat de citroenvlinders in onze tuin zodra de vaste lathyrus gaat bloeien daar een voorkeur voor schijnen te hebben.

Minder leuk is dat de buxusmot ons dit jaar heeft bereikt. Gelukkig maar eentje, want in grote delen van het noorden is hij een ware plaag geworden voor de buxusliefhebbers. Een ander plaagbeest bereikte onze tuin vorig jaar en zat ook dit jaar weer in de vlinderval: de eikenprocessierups en dat terwijl wij geen eiken in de buurt hebben.

Om positief te eindigen: de kolibrievlinder wist ons weer te vinden en was dagenlang niet weg te slaan bij de rode spoorbloemen en het was hem of haar kennelijk zo goed bevallen dat hij/zij twee weken later weer onze tuin aandeed. Maar het kan natuurlijk ook een ander exemplaar zijn geweest.

Nachtvlinders

Ik noemde net al twee nachtvlinders die aan een opmars bezig zijn. Maar aan de andere kant zijn er ook veel nachtvlinders waar het niet zo goed mee gaat. Vijftien jaar geleden ving ik meer soorten nachtvlinders in mijn tuin dan nu. Toen gebruikte ik een draagbare lichtval met een uv tl lamp van 6 W. De afgelopen jaren werk ik met een lichtval met twee uv tl lampen van elk 8 W. Daar zou ik eigenlijk meer mee moeten vangen. Vorig jaar heb ik mijn meetpunt aangemeld voor het landelijk

meetnet nachtvlinders. In de tuin staat zo vaak mogelijk een zgn. led-emmer van de vlinderstichting om op een gestandaardiseerde manier nachtvlinders te vangen. Uit de gegevens van alle meetpunten kan de vlinderstichting opmaken hoe het ieder jaar is gesteld met de nachtvlinderstand. Uit die gegevens van meerdere jaren kan dan de trend bepaald worden. Welke soorten doen het goed, welke soorten blijven stabiel en welke soorten gaan achteruit. Daarna komt de vraag waardoor het komt dat bepaalde soorten achteruit gaan en wat kunnen we doen om die trend te keren.

Het geeft veel voldoening om met de hobby waar je zoveel plezier aan beleeft mee te werken aan zo'n onderzoek. Ik heb nu twee jaren meegedaan en inmiddels 59 soorten gevangen. Het leuke is dat ik dit jaar in één nacht twee soorten heb gevangen die nieuw voor mij zijn en die in het noorden tot nu toe bijna niet werden gevangen, nl. de fraaie groene korstmosuil (*Nyctobrya muralis*) en de donkergroene korstmosuil (*Cryphia algae*). Het lijkt er op dat beide soorten met een opmars naar het noorden bezig zijn, want ze zijn op meer plekken in Friesland gevangen. In de periode dat ik geen led-emmer had en bij minder gunstige omstandigheden heb ik de "grote" val gebruikt. Hier vang ik in aantal en soorten meer vlinders mee. Zo kom ik dit jaar op een totaal van 90 soorten.

Kweek van de plakker (*Lymantria dispar*) Kees Smit

Afgelopen zomer had ik een kweek opgezet van rupsen van de plakker (*Lymantria dispar*). Na het verpoppen bleek de pop van het vrouwtje een stuk groter te zijn dan die van het mannetje (**Foto: zie pag. 19**). Op 23 juli kwamen de poppen uit. Ik zette het vrouwtje op 24 juli in de tuin en al snel werd ze geflankeerd door 2 mannetjes van de plakker. (**Foto: zie pag. 19**)

Sneek en Bremer Wildernis 2020 (macronachtvlinders) Andy Saunders

Sneek: ik zet elke nacht de lichtval aan in mijn relatief kleine achtertuin in Sneek. Ik heb dit jaar al 31 nieuwe macronachtvlindersoorten gevangen. Ik heb drie bijzondere soorten uitgekozen om hier toe te lichten.

Cryphia algae (donkergroene korstmosuil) (**Foto: zie pag. 18**)

Ik ben nu al 25 jaar bezig met nachtvlinders, maar tijdens alle excursies in Nederland heb ik deze soort nog nooit gevangen. Het eerste exemplaar heb ik 18 juli op licht in de Bremer Wildernis gezien en daarna heb ik maar liefst 25 exemplaren gevangen tussen 30 juli en 13 augustus in mijn achtertuin in Sneek. Ook tussen 18 juli en 5 augustus heb ik drie keer *Cryphia algae* bij de Bremer Wildernis gevangen.

Calophasia lunula (vlasbekuiltje) (**Foto: zie pag. 18**)

Ook een vlinder die ik hiervoor nog nooit eerder gezien had. Op mijn verjaardag op 6 augustus zat deze mooie soort in de lichtval; een leuk verjaardagscadeau! Deze soort is zeldzaam in Friesland! Misschien leuk om volgend jaar naar de rupsen te zoeken.

Chrysodeixis chalcites (Turkse uil) (Foto: zie pag. 18)

C. chalcites is een trekvlinder uit Zuid-Europa. In het zuiden van Nederland is de soort een gewone vangst maar in Friesland zeldzaam. Ik heb voor het eerst in 2016 op 3 september in Sint Nicolaasga de Turkse uil gevangen en nu in Sneek op 22 september 2020 het tweede exemplaar.

Ik moet ook iets zeggen over de buxusmot (*Cydalima perspectalis*). In 2018 had ik één vlinder in de lichtval en drie in 2019. Maar dit jaar heb ik **548 vlinders** gevangen tussen 22 juni en 7 oktober in de achtertuin. Wat een toename!

Bremer Wildernis (Gaasterland): in 2019 en 2020 ben ik met een 400 watt HPL-lamp en smeer 22 keer naar de Bremer Wildernis geweest. In totaal heb ik 231 verschillende macro soorten gevangen. Hieronder beschrijf ik kort drie soorten die ik bijzonder vind voor Friesland.

Paradarisa consonaria (vierkantspikkelspanner) (Foto: zie pag. 18)

Dit was voor mij de grootste verrassing van 2020. Deze spanner is bekend op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Tussen 3 mei en 21 mei 2020 heb ik drie consonaria's gevangen op twee verschillende plekjes. Volgens mij is dit de enige vindplaats voor deze vlinder in Friesland.

Lithosia quadra (viervlakvlinder) (Foto: zie pag. 18)

Ook een verrassing voor mij. Deze soort uit de familie Erebididae heb ik niet eerder gevangen. Op 18 juni had ik binnen een half uur twee vrouwtjes en één mannetje op het laken, op 26 juni. Een week later weer een mannetje. Bij de foto's kun je het verschil tussen de geslachten zien (pag. 18 en pag. 22).

Naenia typica (splinterstreep) (Foto: zie pag. 18)

Deze vlinder had ik voor het laatst in 2011 gevangen in Sint Nicolaasga. 2020 is zeker een heel goed jaar, want ik heb typica één keer in de Bremer Wildernis gevangen op 25 juni. Ook in Sneek is de vlinder in mijn achtertuin twee keer gekomen, op 30 juni en 13 juli.

Mutaties ledenlijst

Adreswijzigingen:

Mevrouw A. Trinks
Zwaaï 17
8426 NC Appelscha

De heer T. Dolstra
Moezel 53
9204 EB Drachten

Nederlandse vertaling van een aantal artikelen

Dagvlinders in Europa Ep van Hijum

Al een aantal jaren zijn mijn vriend (Franciscus Koopman) en ik onderweg om de mooiste vlinders in beeld te brengen. Dat doen we in Nederland, maar voor een grote variëteit hoef je hier niet meer te zijn. Hier kunnen nog hoogst 55 soorten op de foto worden gezet en dan moet je sommige soorten net in dat ene hoekje van Nederland vinden, want die komen nergens anders voor. Nee, dan het buitenland met zijn grote rijkdom aan soorten. De weilanden waar het maar één keer per jaar met de hand wordt gemaaid, de natte stukken die nog niet verdroogd zijn, de bossen die daar liggen met de mooie open stukken met bloemen, de bloemenvelden met een grote variatie aan planten enzovoorts. We maken altijd op een reis van 2 weken. Vroeg in de ochtend om 5 uur en dan de hele dag doorrijden. Camera om de nek en dan rijden we naar de mooiste plekjes. We waren dus op een van onze eerste reizen naar Hongarije, daarna twee keer naar Bulgarije, in 2019 naar Servië en dit jaar gingen we naar Noord-Macedonië. Nee dus, door corona moesten we iets anders doen. We waren toen gewoon op zoek naar de zeldzaamste vlinders van Europa en niet al te ver weg van Nederland. 1000 km konden we in één dag afleggen, dus toen de corona toesloeg konden we snel terugkeren. Dit jaar zijn we vooral op zoek gegaan naar het Boszandoog, het Zilverstreephooibeestje, het Goudooghooibeestje en het zou mooi zijn als we ook het Veenhooibeestje, de Witbonte parelvlinder, het Veenbesblauwtje en meer zouden vinden. Dan moet men zich natuurlijk oriënteren waar deze vlinders zich ophouden. We hadden eindelijk wat plaatsen in Duitsland, Oostenrijk, Liechtenstein en België en op 23 juni gingen we op roadtrip.

De eerste plek was in Duitsland na 600 km rijden. Het Boszandoogje en Zilverstreephooibeestje komen voor in groene open plekken in het bos met struiken erin. We hebben die plek gevonden en ze kwamen er met tientallen. We hebben ook gezocht naar het Zilverstreephooibeestje, maar we konden het niet vinden tussen alle Tweekleurige hooibeestjes. Deze typische plekken in het bos komen dus steeds minder vaak voor en dit heeft ertoe geleid dat deze soorten in 25 jaar met bijna 50% zijn afgenomen. De biotoop verdwijnt, het gebied wordt steeds kleiner totdat de populatie uiteindelijk zal uitsterven. Jammer van deze prachtige vlinders. Op naar Zuid-Duitsland onder München, want er zijn grote (hoge) veengebieden en er zijn beslist prachtige bijzondere vlinders. Dat klopt. We hebben veel Feanheafinters (Veenhooibeestje), Sulveren moanne (Zilveren maan), Purperstreep-, Moeras- en Bosparelmoervlinder gevonden. Opvallend genoeg bijna geen Blauwtjes.

Doorgeredn naar Oostenrijk om de bergen te beklimmen. Op de Hochimst (bij Imst) kun je 2350 meter omhoog en zijn er allerlei soorten Erebia's en parelmoervlinders. Het viel een beetje tegen en waarschijnlijk waren we net iets te vroeg voor de bijzondere soort. De meest voorkomende was de kleine vos, maar

gelukkig zagen we ook Titania's parelvlinders, rouwmantels, rotsvlinders, berggeaderd wit, zilvertlekken en het tijmblauwtje. Een soort die niet heel zeldzaam is, maar die we op onze reizen niet veel tegenkomen. Hier hadden we parende exemplaren, mannetjes en vrouwtjes, geweldig om alles op de foto te krijgen. Onder Imst ligt in het Pitztal, een prachtig hoogveen: het Pillermoor. Toen we aankwamen waren er genoeg Veenbesparelmoervlinders, schoten ons de Rouwmantels voorbij, de Veengeeltjes zaten vor onze neus en we kwamen zelfs Veenbesblauwtjes tegen. Ook vlogen er diverse parelmoersoorten rond, het was gewoon een toplocatie voor mooie soorten. Daarnaast komen er notenkrakers voor en zijn er volop Heechfeangriekoppen (Hoogveenglanslibel).

Na de bergen zijn we doorgereden naar Liechtenstein. Op een klein plekje vind je nog het Goudooghooibeestje. Het moet nat grasland zijn, er moet Pijpestrootje in zitten en er moet wat lage begroeiing rond dat gebied zijn die nat kan worden. Dus we vonden die plek en er waren nog steeds tientallen goudooghooibeestjes voor. Ze kruipen vaak tussen het gras en zijn soms moeilijk te vinden. Maar we hebben prachtige foto's gemaakt van deze zeldzame soort. In de afgelopen 25 jaar is deze vlinder met meer dan 80% afgenomen en als wij mensen niet verstandiger worden, zal hij snel verdwijnen. Ook hier is het verrassend dat het nog steeds voorkomt, want de grote boerderijen zijn vlakbij. Een paar jaar geleden stond dit veld vol met Pimpernel en het Pimpernelblauwtje was een veel voorkomende soort. Nu was de Pimpernel bijna verdwenen en konden we nauwelijks nog een Pimpernelblauwtje vinden.

Aan het eind van de vakantie zijn we nog naar de Eiffel gereden voor de Blauwe vuurvlinder en de Ringoogparelmoervlinder. Toen ze op de foto waren, konden we terug naar huis rijden. 10.000 foto's rijker (er zijn dan nog zo'n 500 over) en met een goed gevoel. We Vonden bijna alle soorten die we wilden zien en kregen meer dan 80 soorten op de foto. Maar eens kijken of we volgend jaar in Noord-Macedonië kunnen komen, zo niet, dan rijden we gewoon naar de Aosta-vallei.

Geen Argusvlinder en Distelvlinder Sake P. Roodbergen

Twee soorten waar Anneke en ik altijd naar uitkijken tijdens onze fietstochten zijn de Stikelflinter (Distelvlinder) en de Argusvlinder (Argusvlinder). Een bijzondere trekvlinder en een nog meer bijzondere standvlinder. Zo lijkt het dit jaar tenminste. Het is in mijn ervaring nooit bij me opgekomen dat ik in een jaar geen enkel exemplaar heb gezien.

Het is bekend dat het binnendringen van de Distelvlinder grote variaties in aantallen kent en in sommige jaren met enorme aantallen, met duizenden die op en neer vliegen, maar in andere jaren in zeer kleine aantallen verschijnen. Maar helemaal niet ...

Dezelfde variatie, maar met iets kleinere uitschieters, is van toepassing op de Argus-vlinder.

Ik herinner me het jaar 2017 toen ik op 4 oktober tientallen Argus-vlinders observeerde langs het fietspad van de Rykswei 32 (RW32) van het viaduct bij Akkrum naar de Heafeartsbrêge - op een afstand van twee kilometer - en mooie foto's maakte van zijn bezoek aan de gele composiet hynstebitter (vertakte leeuwentang, *Leontodon autumnalis*).

Onze fietstochten gingen dit jaar rond de Deelen, richting De Tynje, door de Tynjester Bosk, richting Nijbeets, Boarnburgum, De Wylgen, De Veenhoop en zo door het Lege midden terug naar Akkrum, en nog een rondje: rond het Sneekmeer, dat we in alle seizoenen maakten als het een beetje mooi weer was: op geen van die dagtochten zagen we een van de twee genoemde soorten vlinders. Een opmerkelijk negatief feit, maar ook zo'n 'nulmeting' heeft zijn waarde in de statistieken.

Het leek dit seizoen voorbij, maar kijk hier .. daar was ze nog!

Vanmorgen, kwart over elf. Ik fotografeer een laat klein koolwitje in onze tuin. Plotseling wervelt een lichtbruine vlinder om me heen. Ik ga even op de bank zitten, ik maak haastig een foto; ze vliegt weg en ik zie haar ook niet meer. In Argusflinter! Toch nog een dit jaar, een vrouwtje.

Vlinderwerkgroep Friesland

Bestuur

Siep Sinnema	voorzitter Sparjeburd 29 tel. 0516-471222	8409 CK Hemrik siepsinnema@gmail.com
Gerard Bergsma	secretaris Bosweer 29 tel. 0516-432414	8426 GS Appelscha bergsmagj@ziggo.nl
L uut de Zee	penningmeester Mûnewei 16 tel. 06-50656442	9137 RJ Oosternijkerk luut.de.zee@zonnet.nl
Gerrit Tuinstra	bestuurslid De Twee Gebroeders 214 tel. 0512-518246	9207 CB Drachten g.tuinstra14@gmail.com
Anneke van der Veen	bestuurslid Provincialeweg 21 tel. 0594-659791	9865 AA Opende vdveena@home.nl
Contributie	€ 10,00 per jaar. Girorekening NL68 INGB 0007 2232 59 t.n.v. L.D. de Zee, Oosternijkerk	
Redactieadres	Sparjeburd 29 8409 CK Hemrik e-mail adres: siepsinnema@gmail.com info@vlinderwerkgroepfriesland.nl	
Vlinderwerkgroep Friesland op internet:	www.vlinderwerkgroepfriesland.nl	
e-mail adres:	info@vlinderwerkgroepfriesland.nl	